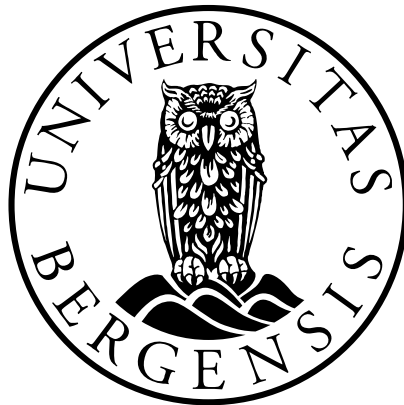

Høyesteretts metodiske tilnærming ved
tolkning av lovfestede regler om vern
mot kreditorbeslag, belyst med
HR-2020-837-A *Bergen Bunkers*

Kandidatnummer: 51

Antall ord: 14 985

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

10. desember 2021

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	1
1 Innledning.....	2
1.1 Oppgavens tema	2
1.2 Problemstilling og struktur	5
2 Noen sentrale materielle utgangspunkter.....	7
2.1 Den materielle beslagsrettens hovedregel	7
2.2 Rettsvernsreglene som unntak.....	8
3 Hvilke metodiske retningslinjer følger av øvrig høyesterettspraksis?	11
3.1 Innledning.....	11
3.2 Hva har Høyesterett ansett utilstrekkelig?.....	11
3.3 Hva har Høyesterett derimot ansett tilstrekkelig?	15
3.3.1 Rt. 1995 s. 1181 A <i>Norblast</i>	15
3.3.2 HR-2021-1773-A <i>Bank Norwegian</i>	17
3.4 Slutning	18
4 Hvilke metodiske retningslinjer følger særlig av HR-2020-837-A <i>Bergen Bunkers</i> ?	21
4.1 Innledning og fremstillingen videre	21
4.2 De panterettslige utgangspunktene og rettsspørsmålet i saken	22
4.3 Pantelovens ordlyd og systematikk	24
4.3.1 Flertallets tilnærming og de ulike tolkningsalternativene.....	24
4.3.2 Holdepunkter i loven er ikke i seg selv tilstrekkelig	27
4.4 Tidligere høyesterettspraksis	31
4.4.1 Rt. 1989 s. 1209 A <i>Karmøy Montering</i>	31
4.4.2 Rt. 1993 s. 1295 U <i>Fokus Finans</i>	33
4.4.3 Slutning og sammenligning	34
4.5 Juridisk litteratur.....	35
4.5.1 Flertallets tilnærming.....	35
4.5.2 Juridisk litteratur kan ha betydelig vekt.....	38
4.6 Reelle hensyn	39
4.6.1 Flertallets tilnærming.....	39
4.6.2 Tilbake til utgangspunktet?	40
4.7 Samlet slutning	42
Kilderegister	44

1 Innledning

1.1 Oppgavens tema

Temaet for oppgaven er Høyesteretts metodiske tilnærming ved tolkning av lovfestede regler om vern mot kreditorbeslag, belyst med Høyesteretts dom HR-2020-837-A (Bergen Bunkers).

Bergen Bunkers-dommen gjaldt spørsmål om vern mot kreditorbeslag («rettsvern») for en avtale om samlet pantsettelse av enkle pengekrav («faktoringpant»). Bakgrunnen for saken var at det norske selskapet Bergen Bunkers AS hadde faktoringpantsett sine eksisterende og fremtidige kundefordringer til fordel for den nederlandske banken ING Bank N.V. Pantsettelsen var en del av sikkerhetsstillelsen for en større låneavtale som morselskapet til Bergen Bunkers AS, det danske konsernet O.W. Bunker og Trading A/S, hadde inngått med ING. Det ble gitt melding til Bergen Bunkers sine kunder om pantsettelsen, men faktoringpantavtalen ble ikke tinglyst.

Etter sammenbrudd i OWB-konsernet i november 2014 ble det ved Bergen tingretts kjennelse 18. november 2014 åpnet konkurs i Bergen Bunkers AS, og det oppstod tvist mellom ING og Bergen Bunkers sitt konkursbo.¹ ING gjorde gjeldende en fordring på rundt 600 millioner dollar, og hevdet å ha pant for kravet i Bergen Bunkers sine 163 utestående kundefordringer.² Konkursboet bestred på sin side at ING hadde pantesikkerhet og gjorde gjeldende at pantsettelsen manglet rettsvern.³ Da saken kom opp til Høyesterett var tvisten blitt begrenset til å gjelde fordringer mot 147 kunder, for et samlet utestående beløp på 44,5 millioner dollar.⁴ Videre var det rettskraftig avgjort at de enkelte fordringene ikke oppfylte vilkårene i panteloven (pantel.) § 4-4 (1) andre punktum.⁵ Det rettslige spørsmålet Høyesterett måtte ta stilling til var da om enkle pengekrav som omfattes av en avtale om faktoringpant etter pantel. § 4-10 (1), men som ikke oppfyller vilkårene i pantel. § 4-4 (1) andre punktum, kan oppnå rettsvern mot kreditorbeslag ved melding til skyldnerne for kravene etter pantel. § 4-5 (1), eller om det i slike tilfeller kreves tinglysing i Løsøreregisteret etter pantel. § 4-10 (2).

¹ HR-2020-837-A avsnitt 9.

² HR-2020-837-A avsnitt 10.

³ HR-2020-837-A avsnitt 11.

⁴ HR-2020-837-A avsnitt 54.

⁵ HR-2020-837-A avsnitt 56. Merk at Høyesterett tidligere hadde avgjort at norske domstoler hadde kompetanse til å avgjøre saken, og at rettsvernsspørsmålet skulle avgjøres etter norsk rett, se HR-2017-1297-A.

Gjeldende rett etter Bergen Bunkers-dommen er at det kreves tinglysing etter pantel. § 4-10 (2) for å oppnå rettsvern mot kreditorbeslag i slike tilfeller.⁶ Høyesteretts flertall på tre dommere konkluderte nemlig slik. De mente at pantelovens ordlyd og oppbygning tilsa dette, at rettspraksis trakk i den retning og at juridisk litteratur ikke ga noe entydig svar. Et mindretall på to dommere kom imidlertid til at rettsvern alternativt kan oppnås ved melding etter pantel. § 4-5 (1). Støtte for dette fant mindretallet i de aktuelle bestemmelsene i panteloven, rettspraksis og juridisk litteratur.

Temaet for oppgaven er imidlertid ikke Høyesteretts *materielle* konklusjon på det konkrete rettsvernsspørsmålet i Bergen Bunkers-dommen *de lege lata* eller *de lege ferenda*, men Høyesteretts *metodiske* tilnærming til dette spørsmålet og hvilke retningslinjer denne kan gi for tolkning av lovfestede rettsvernsregler generelt.⁷

Overordnet er dissensen i Bergen Bunkers-dommen metodisk interessant fordi den illustrerer en ulik anvendelse av de alminnelige rettskildepriinsippene for relevans, slutning og vekt.⁸ Flertallet og mindretallet anvender i hovedsak de samme rettskildene, men utleder ulike slutninger fra disse som vektet forskjellig, og som til slutt fører til at de lander på ulike konklusjoner. Denne ulikheten i flertallets og mindretallets rettsanvendelse illustrerer samtidig en mer særegen formuerettslig metodisk utfordring, nemlig spenningsforholdet mellom en *rettspragmatisk* og *rettspositivistisk* metodisk tilnærming ved tolkning av lovfestede rettsvernsregler.

Rettsområder innenfor privatretten som i hovedsak regulerer rettsforholdet mellom to parter, blant annet kontraktsretten, obligasjonsretten og erstatningsretten, kjennetegnes ofte av en nokså pragmatisk rettsanvendelse innenfor rammene av de alminnelige rettskildepriinsippene. Utgangspunktet er at verken Grunnloven eller Den europeiske menneskerettskonvensjon stiller krav om lovhjemmel på disse rettsområdene, som blant annet medfører at lovtekstens ordlyd ikke danner en absolutt ytre ramme for tolkningen.⁹ Rettsanvenderen står med andre ord friere til å supplere lovteksten med formålsbetraktninger og reelle hensyn.¹⁰ I tillegg er reglene

⁶ Se imidlertid Skoghøy (2021b) s. 299–314 som nylig har anført at HR-2020-837-A (Bergen Bunkers) bør fravikes fullstendig, og subsidiært at prejudikatsverdien bør begrenses til å gjelde rettsvern ved forhåndsmelding.

⁷ For en generell fremstilling av skillet mellom materiell rett og metodelære, se Eckhoff/Helgesen (2001) s. 15–19 og Nygaard (2004) s. 23–25.

⁸ For en generell fremstilling av de alminnelige rettskildepriinsippene, se Eckhoff/Helgesen (2001) s. 19–22 og Nygaard (2004) s. 34–37.

⁹ Skoghøy (2018) s. 59.

¹⁰ Skoghøy (2018) s. 59.

innenfor de nevnte rettsområdene i seg selv ofte utformet med klare innslag av skjønn, som gir rettsanvenderen rom for å vurdere i hvilken grad et gitt resultat er rimelig og rettferdig i det konkrete tilfellet.¹¹

På tross av at også den dynamiske tingsretten, som altså i hovedsak regulerer tredjepartskonflikter og spørsmål om vern mot tredjepersoner, befinner seg innenfor det privatrettslige familietreet og rettsanvenderen i utgangspunktet heller ikke her er underlagt overordnede lovskrav, har den klare oppfatningen vært at det ikke eksisterer et tilsvarende skjønnsrom ved tolkning av lovfestede rettsvernsregler.¹² Det er nemlig en vesensforskjell mellom det å regulere og avgjøre topartskonflikter kontra tredjepartskonflikter. Konsekvensene av å åpne for skjønn og avveininger av konkrete partsinteresser ved avgjørelsen av førstnevnte, kan være relativt oversiktlige.¹³ Å forutse konsekvensene av å gjøre det samme i sistnevnte, er desto vanskeligere. I slike konflikter er det flere parter involvert, flere hensyn å ta, og av den grunn kan det være vanskelig å se hele bildet i hver enkelt sak. Høyesteretts uttalelser i Rt. 1997 s. 645 A (Vest-Kran) illustrerer dette poenget:

«Jeg viker imidlertid tilbake for å tillegge disse hensyn avgjørende vekt på et rettsområde som det her gjelder. Både panteretten og konkursretten er i høy grad positivrettslig bestemt, og etter min mening bør rettsdannelsen her være det, fordi det er viktig for aktørene i kredittlivet å vite hva de har å holde seg til. Det er også vanskelig på grunnlag av en enkeltstående sak å ha full oversikt over de reelle hensyn som kan gjøre seg gjeldende.»¹⁴

Én konsekvens av dette er at de lovfestede rettsvernsreglene stort sett er utformet uten skjønnsmessige unntak.¹⁵ En annen konsekvens, og som utgjør kjernen i oppgavens tema, er at Høyesterett i en rekke avgjørelser har gitt klart uttrykk for at det er nødvendig å anvende en

¹¹ Se Marthinussen (2019) s. 44–45 som blant annet nevner avtaleloven (avtl.) § 36, redelighetsstandarden i avtl. § 33 og urimelighetsstandarden i grannelova (gl.) § 2, sameigelova (saml.) § 3 og servituttlova (servl.) § 2, som eksempler på slike regler. Et eksempel fra erstatningsretten er lemping av erstatningsansvar etter skadeserstatningsloven (skl.) § 5-2 dersom ansvaret virker «urimelig tyngende».

¹² Se Andenæs (2009a) s. 246, Røsæg (2010) s. 255–256, Lilleholt (2018) s. 35 og 305, Marthinussen (2019) s. 44–49, Berg (2021) s. 238 og Salvesen (2021a) s. 124.

¹³ Se nærmere Marthinussen (2019) s. 44.

¹⁴ Rt. 1997 s. 645 A på s. 650. Se også Marthinussen (2019) s. 46.

¹⁵ Se blant annet tinglysningsloven (tingl.) §§ 20 første ledd og 23 første ledd, luftfartsloven (luftl.) §§ 3-26 første ledd og 3-31 første ledd og burettslagslova (brl.) §§ 6-5 (1) og 6-11 (1).

utpreget positivtisk metode ved tolkning av disse reglene.¹⁶ I det at metoden er positivtisk ligger det at de lovfestede rettsvernsreglene som det klare utgangspunkt skal tolkes strengt etter sin ordlyd, og at det er lite rom for å tolke reglene innskrenkende eller utvidende, eller oppstille ulovfestede unntak basert på formålsbetraktninger og reelle hensyn.¹⁷

Det sentrale poenget i denne sammenheng, er at flertallets metodiske tilnærming til det konkrete rettsvernsspørsmålet i Bergen Bunkers-dommen kan ses som et nyere utslag av dette metodiske utgangspunktet. Flertallet uttalte blant annet at man befant seg «[p]å et utpreget positivtisk område» der «ordlyden og lovens oppbygning [må] ha betydelig vekt», og der det ikke er ønskelig at «regler som fremstår entydige og systematiske, brytes opp ad tolkningsvei, slik at de ikke lenger gir den forutberegnelighet som må kunne kreves av lovbestemte rettsvernsregler».¹⁸

Samtidig foreligger det avgjørelser der Høyesterett har funnet rettskildemessig grunnlag for å gjøre unntak fra dette utgangspunktet, og som viser at dette altså ikke gjelder absolutt.¹⁹ Hva Høyesterett krever mer konkret for å gjøre slike unntak er imidlertid ikke uten videre klart, og det er dette som danner grunnlaget for oppgavens problemstilling og de spørsmålene denne reiser.²⁰

1.2 Problemstilling og struktur

Oppgavens problemstilling er hva Høyesterett krever av rettskildemessige holdepunkter for å gjøre unntak fra utgangspunktet om at lovfestede rettsvernsregler skal tolkes strengt etter sin ordlyd, og særlig hvilke metodiske retningslinjer som følger av HR-2020-837-A (Bergen Bunkers) i denne sammenheng.

I kapittel 3 skal jeg drøfte hvilke metodiske retningslinjer som følger av øvrig høyesterettspraksis når det gjelder adgangen til å gjøre unntak fra det nevnte utgangspunktet. De to sentrale spørsmålene er hva Høyesterett på den ene siden har ansett *utilstrekkelig*, og på

¹⁶ Se Rt. 1995 s. 1181 A (Norblast), Rt. 1997 s. 1050 A (Momentum), Rt. 1998 s. 268 A (Dorian Grey), HR-2017-33-A (Forusstranda), HR-2021-1773-A (Bank Norwegian) og HR-2021-2248-A (Aurstad Maskinutleige). Man kan faktisk spore dette synspunktet så langt tilbake som i Rt. 1884 s. 41 (Lillesand), se Berg (2021) s. 238.

¹⁷ Se Salvesen (2021a) s. 124–125.

¹⁸ HR-2020-837-A avsnitt 58–59.

¹⁹ Se Rt 1995 s. 1181 A (Norblast) og HR-2021-1773-A (Bank Norwegian).

²⁰ For ordens skyld nevner jeg uttrykkelig at oppgavens tema og problemstilling er inspirert av Marthinussen (2019) og det spørsmålet denne boken dreier seg rundt, se særlig tydelig på s. 48–49. HR-2020-837-A (Bergen Bunkers) er imidlertid ikke gjenstand for drøftelse i denne boken, naturlig nok.

den andre siden *tilstrekkelig*, som grunnlag for å gjøre unntak. Dette anser jeg som en nødvendig forutsetning for den videre drøftelsen i kapittel 4 og de spørsmålene jeg reiser der.

I kapittel 4 skal jeg drøfte hvilke metodiske retningslinjer som særlig følger av Bergen Bunkersdommen når det gjelder adgangen til å gjøre unntak fra det nevnte utgangspunktet, og holde dette opp mot det som blir lagt til grunn i kapittel 3. De sentrale spørsmålene er om, og eventuelt på hvilken måte, Høyesterett i denne dommen krever mer for å gjøre unntak enn det Høyesterett har gjort i de andre avgjørelsene. Spørsmålet videre blir i så fall om det kan være grunnlag for å reise innvendinger mot det.

Før jeg drøfter oppgavens problemstilling i kapittel 3 og 4, skal jeg i kapittel 2 gjøre kort rede for noen sentrale materielle utgangspunkter, herunder den materielle beslagsrettens hovedregel og de hensyn som begrunner denne (punkt 2.1), samt hvordan rettsvernsreglene gjør unntak fra denne hovedregelen og de hensyn som begrunner dette (punkt 2.2). Redegjørelsen anser jeg først og fremst som hensiktsmessig for å sette oppgavens problemstilling inn i en større formuerettslig kontekst, men også som nødvendig for lettere å kunne tydeliggjøre ulike poenger underveis i drøftelsen av denne.

2 Noen sentrale materielle utgangspunkter

2.1 Den materielle beslagsrettens hovedregel

Når en skyldner ikke gjør opp for seg eller går konkurs, har skyldnerens kreditorer til rådighet flere rettslige virkemidler for å få dekning for sine krav. Den materielle beslagsrettens hovedregel følger av dekningsloven (deknl.) § 2-2, der det fremgår at kreditorene har rett til dekning i ethvert formuesgode som «tilhører skyldneren».²¹ Rent språklig tilsier denne formuleringen at kreditorene kan ta beslag i formuesgoder som skyldneren eier. Dette utgangspunktet innebærer at skyldnerens *legitimasjon*, altså hvorvidt skyldneren utad fremstår som rette vedkommende til å disponere rettslig over det aktuelle formuesgode eksempelvis ved å inneha grunnbokshjemmelen til en fast eiendom, er uten rettslig betydning for kreditorenes beslagsrett.²² På den ene siden betyr det at kreditorene ikke kan bygge en beslagsrett på at skyldneren er legitimert, i tilfeller der retten i det aktuelle formuesgode reelt sett tilhører en tredjeperson.²³ På den andre siden betyr det at mangelen på slik legitimasjon hos skyldneren, ikke kan benyttes som grunnlag for å nekte kreditorene en beslagsrett, i tilfeller der retten i det aktuelle formuesgode reelt sett tilhører skyldneren selv.²⁴ Det er altså skyldnerens *reelle* rett i det aktuelle formuesgode som er avgjørende for kreditorenes beslagsrett, og beslag i formuesgoder som reelt tilhører tredjepersoner er dermed i utgangspunktet utelukket.

Deknl. § 2-2 gir uttrykk for det grunnleggende prinsippet om at *ingen kan overføre større rett enn en selv har*.²⁵ Kreditorene utleder sin rett fra skyldneren og får dermed i utgangspunktet verken større eller mindre rett enn denne.²⁶ I lovforarbeidene omtales dette som et «grunnprinsipp når det gjelder kreditorbeslag».²⁷ Fra dette kan man videre utlede det mer spesifikke prinsippet om at *av to konkurrerende rettsstiftelser i det samme formuesgode går den eldste foran den yngre*.²⁸ Samlet omtales dette som prinsippet om *først i tid, best i rett*.²⁹ Er

²¹ Bestemmelsen gjelder både enkeltforfølgning ved utlegg og fellesforfølgning ved konkurs, jf. deknl. § 2-1 første ledd.

²² Se Marthinussen (2019) s. 29, Lilleholt (1996) s. 70, Salvesen (2021a) s. 45 og Røsæg (2010) s. 256.

²³ Se Marthinussen (2019) s. 29–30, Lilleholt (2018) s. 36, Falkanger og Falkanger (2016) s. 749 og Andenæs (2009a) s. 157–158. Fra rettspraksis, se blant annet Rt. 1935 s. 981 (Bygland) og Rt. 2015 s. 979 U avsnitt 16.

²⁴ Marthinussen (2019) s. 29.

²⁵ Se Andenæs (2009a) s. 157 og Berg (2021) s. 31–32.

²⁶ Se Andenæs (2009a) s. 157, Lilleholt (2018) s. 34 og Salvesen (2021a) s. 44.

²⁷ NOU 1972: 20 s. 255.

²⁸ Berg (2021) s. 31.

²⁹ Enkeltstående uttrykk for prinsippet er også å finne i pantel. § 1-10 (3), § 1-13 og indirekte i alle ekstinksjonsreglene, se Berg (2021) s. 31.

en tredjeperson altså *først i tid* med å erverve rett i et formuesgode fra skyldneren, får vedkommende i utgangspunktet *best i rett* i konkurranse med et senere kreditorbeslag i det samme formuesgode.

2.2 Rettsvernsreglene som unntak

Ingen hovedregel er uten unntak, og det gjelder også dekl. § 2-2. I lovforarbeidene er det nemlig lagt til grunn at dekl. § 2-2 blant annet må suppleres med reglene om *rettsvern*.³⁰

Rettsvernsreglene utpeker i alminnelighet ulike typer *rettsvernsakter*, som tredjepersoner må gjennomføre for å ha vern mot at deres rett i formuesgode ekstingveres (dvs. utslettes) i konkurranse med et senere kreditorbeslag.³¹ På denne måten blir rettsvern og ekstinksjon to sider av samme sak.³² Rettsvernsreglene utvider altså beslagsretten til å omfatte formuesgoder som reelt tilhører tredjepersoner, men som tidligere har tilhørt skyldneren, og representerer med det et unntak fra hovedregelen i dekl. § 2-2 og de nevnte prinsippene bestemmelsen gir uttrykk for.³³ Selv om en tredjeperson er *først i tid* med å erverve rett i et formuesgode fra skyldneren, får vedkommende likevel ikke *best i rett* dersom ervervet ikke har oppnådd rettsvern før et senere kreditorbeslag i det samme formuesgode.

Det var dette som var tilfellet i HR-2020-837-A (Bergen Bunkers). Det var ingen tvil om at banken var *først i tid* med å erverve faktoringpant i Bergen Bunkers sin samlede masse av utestående kundefordringer. Spørsmålet var imidlertid om banken hadde gjennomført riktig rettsvernsakt for panteretten, noe Høyesterett kom til at de ikke hadde. Dermed ekstingverte konkursboet bankens panterett og tok beslag i kundefordringene.

At skyldnerens kreditorer kan bygge en beslagsrett utelukkende på tredjepersoners manglende gjennomføring av en rettsvernsakt, er også grunnen til at en kreditorekstinksjon kan oppleves inngripende for de det går utover. Eksempelvis medførte manglende rettsvern for faktoringpantavtalen i Bergen Bunkers-dommen at banken mistet separatistrett til et samlet

³⁰ «Den nærmere grense for beslagsretten i forhold til tredjemann kan man likevel ikke trekke opp i en bestemmelse av denne art; reglene om legitimasjon, rettsvern og omstøtelse kommer inn her, foruten bevisreglene.», jf. NOU 1972: 20 s. 255.

³¹ Marthinussen (2019) s. 166.

³² «Når man taler om rettsvern, ser man saken fra den eldste rettsstiftelses side: Er retten beskyttet mot ekstinksjon fra yngre rettsstiftelser? Når man taler om ekstinksjon, er fokus rettet mot den yngre rettsstiftelses posisjon: Under hvilke betingelser kan yngre rettsverv bringe eldre rettsstiftelser til opphør?», jf. Skoghøy (2021a) s. 185.

³³ Se HR-2021-1773-A (Bank Norwegian) avsnitt 62.

beløp på 44,5 millioner dollar. Dette reiser behov for en nærmere legislativ begrunnelse for disse reglene.

Hovedhensynet bak rettsvernsreglene er at disse skal forhindre *kreditorsvik*.³⁴ Med dette menes at reglene skal hindre skyldneren fra å unndra verdier som ellers kunne tjent til dekning av kreditorenes krav. Reglene er et utslag av den praktiske erfaringen med at skyldnere som havner i økonomiske vansker ofte velger å prioritere andre enn sine kreditorer.³⁵

Risikoen for kreditorsvik kan reduseres gjennom regler som sikrer *notoritet*.³⁶ Det er dette hensynet som mer konkret begrunner at reglene om rettsvern, tillegger gjennomføringen av en nærmere bestemt rettsvernsakt avgjørende betydning for adgangen til kreditorekstinksjon.³⁷ Kravet til en ytre markering av transaksjoner fra skyldneren til tredjepersoner som har skjedd forut for et kreditorbeslag, gjør det lettere å etterprøve hvorvidt transaksjonene er gyldige og reelle, og ikke minst når disse skjedde.³⁸ Risikoen for kreditorsvik vil da reduseres betraktelig, selv om den naturligvis ikke fjernes fullstendig.

Notoritetshensynet må videre ses i sammenheng med hensynet til *publisitet*.³⁹ At rettsvernsakten også bidrar til at skyldnerens transaksjoner blir offentlig tilgjengelig kunnskap for kreditorene, slik at de fortløpende kan vurdere skyldnerens økonomi og egen rettsposisjon, har i seg selv en verdi.⁴⁰

Det er altså disse hensynene som samlet sett begrunner hvorfor det i norsk rett eksisterer rettsvernsregler, som på nærmere bestemte vilkår kan utgjøre rettslig grunnlag for at kreditorer kan ta beslag i formuesgoder som tilhører tredjepersoner, men som tidligere har tilhørt skyldneren. Det bør eksistere regler som på en fornuftig og balansert måte beskytter kreditorene mot unndragelse av midler, og rettsvernsreglene har derfor utvilsomt gode grunner for seg der hensynene virkelig slår til.

³⁴ Se Berg (2021) s. 228 med videre henvisning til annen litteratur i fotnote 366. Fra rettspraksis, se blant annet HR-2021-1773-A (Bank Norwegian) avsnitt 63.

³⁵ Se Marthinussen (2019) s. 165 og Lilleholt (2018) s. 35.

³⁶ Se Lilleholt (1996) s. 69–97 og Salvesen (2021a) s. 48–49. Fra rettspraksis, se blant annet HR-2017-33-A (Forusstranda) avsnitt 31.

³⁷ Berg (2021) s. 237.

³⁸ Marthinussen (2019) s. 165–166.

³⁹ Se Salvesen (2021a) s. 49. Fra rettspraksis, se blant annet Rt. 1995 s. 1181 A (Norblast) på s. 1187.

⁴⁰ Berg (2021) s. 231.

Det prinsipielle spørsmålet er imidlertid i hvilken utstrekning rettsvernsreglene fortsatt skal tolkes strengt etter sin ordlyd, i tilfeller der hensynet til notoritet og publisitet er vel ivaretatt, men på andre måter enn akkurat det loven foreskriver som riktig rettsvernsakt for det aktuelle formuesgode. Hvordan Høyesterett generelt har tilnærmet seg dette spørsmålet, og om, og eventuelt på hvilken måte, Høyesteretts metodiske tilnærming i HR-2020-837-A (Bergen Bunkers) skiller seg fra dette, er det som utgjør kjernen i drøftelsen av oppgavens problemstilling i henholdsvis kapittel 3 og 4.

3 Hvilke metodiske retningslinjer følger av øvrig høyesterettspraksis?

3.1 Innledning

Her i kapittel 3 drøfter jeg hvilke metodiske retningslinjer som følger av øvrig høyesterettspraksis når det gjelder adgangen til å gjøre unntak fra utgangspunktet om at lovfestede rettsvernsregler skal tolkes strengt etter sin ordlyd.

Spørsmålet i punkt 3.2 er hva Høyesterett har ansett *utilstrekkelig* som grunnlag for å gjøre unntak. Drøftelsen tar utgangspunkt i en analyse av Rt. 1997 s. 1050 A (Momentum) og Rt. 1998 s. 268 A (Dorian Grey). Videre vises det også til enkelte høyesterettsavgjørelser fra nyere tid som viderefører det som følger av disse dommene.

Spørsmålet i punkt 3.3 derimot, er hva Høyesterett har ansett *tilstrekkelig* som grunnlag for å gjøre unntak i de avgjørelsene som faktisk har endt med det. Unntak ble gjort i Rt. 1995 s. 1181 A (Norblast) og HR-2021-1773-A (Bank Norwegian), og drøftelsen baserer seg derfor på en analyse av disse dommene.

3.2 Hva har Høyesterett ansett utilstrekkelig?

Rt. 1997 s. 1050 A (Momentum) gjaldt en aksjonær, Momentum AS, som hadde pantsatt en aksjepost i selskapet AS Eiendomsutvikling.⁴¹ Ved en kontantemisjon fikk Momentum tildelt ytterligere aksjer som ble solgt videre til et annet selskap, Cabanco AB. En feil foretatt av kontoføreren i banken til Momentum, Oslobanken AS, medførte imidlertid at samtlige av de nye aksjene ble registrert i Verdipapirsentralen på samme konto som Momentum sine tidligere aksjer. Denne kontoen var pantsatt til fordel for Oslobanken som hevdet at panteretten, etter den nå opphevede verdipapirsentralloven 1985 (vpsl.) § 4-4, også omfattet de nye aksjene. Oslobanken motsatte seg derfor å frigi disse for overføring til Cabanco. Dette medførte at aksjene aldri ble registrert på Cabanco før Momentum gikk konkurs, slik vpsl. § 5-3 krevde. Det oppstod så tvist mellom Oslobanken og Momentum sitt konkursbo. Spørsmålet for Høyesterett var om det var grunnlag for å tolke vpsl. § 5-3 innskrenkende, slik at Cabanco sitt

⁴¹ Berg (2021) s. 518–519.

aksjeervert ville hatt rettsvern overfor Momentum sitt konkursbo uten registrering. Annenvoterende, som representant for Høyesteretts flertall på tre dommere, kom til et benektende svar på dette spørsmålet. Som begrunnelse ble det uttalt:

«Det klare utgangspunkt er at rettsvernsreglene gjelder absolutt, slik at det ikke er rom for noen vurdering av om reglene i det konkrete tilfellet fører til et rimelig resultat. Dette har gode grunner for seg, ikke minst for å unngå usikkerhet og tvister. Jeg ser det derfor som betenkelig å tolke inn skjønnspregede unntak i de lovfestede rettsvernsreglene. Etter min mening må dette føre til at heller ikke de temmelig spesielle forhold som foreligger i vår sak, og som førstvoterende legger avgjørende vekt på, gir grunnlag for noen innskrenkende tolking av verdipapirsentralloven § 5-3.»⁴²

I den senere Rt. 1998 s. 268 A (Dorian Grey) sluttet Høyesterett seg til disse uttalelsene. Bakgrunnen for saken var at motoryachten M/Y Dorian Grey, som gikk i turisttrafikk på Oslofjorden, brant 31. desember 1994 og ble kondemnert.⁴³ Fartøyet var kaskoforsikret i Gjensidige Forsikring AS for 2,5 millioner kroner. Videre var det registrert en rekke heftelser i fartøyet i skipsregisteret, herunder tre pantobligasjoner på første, annen og tredje prioritet til fordel for Den norske Bank, samt to utleggspanteretter på prioritet etter disse. Etter kondemneringen inngikk Gjensidige Forsikring AS og Den norske Bank avtale om at forsikringssummen på 2,5 millioner skulle utbetales direkte til sistnevnte, under forutsetning av at panteheftelsene ble slettet og skipsvraket ble stilt til Gjensidige sin disposisjon. Dagen etter at Gjensidige hadde overført forsikringssummen til Den norske Bank, men før de tre pantobligasjonene faktisk var slettet, gikk rederiet som eide fartøyet, Cruise Charter AS, konkurs. Gjensidiges ervert av eiendomsretten til fartøyet hadde da ikke blitt registrert i skipsregisteret før konkursen, på tross av kravet om dette i sjøloven (sjøl.) § 25 første ledd. Det oppstod så tvist mellom Cruise Charter sitt konkursbo og Gjensidige om retten til skipets salgssum. Det rettslige spørsmålet for Høyesterett var om det kunne gjøres unntak fra registreringskravet i sjøl. § 25 første ledd, slik at Gjensidige sitt ervert av eiendomsretten likevel hadde rettsvern i konkursen. Høyesterett kom enstemmig til et benektende svar på dette spørsmålet. Som begrunnelse ble det uttalt:

⁴² Rt. 1997 s. 1050 A på s. 1054–1055.

⁴³ Rt. 1998 s. 268 A på s. 269.

«Spørsmålet blir så om det kan tenkes ulovfestede unntak fra kravet om registrering i sjøloven § 25 første ledd i tilfeller hvor det avtalebaserte erverv langt på vei ivaretar de sentrale hensyn bak registreringskravet, særlig notoritetshensynet og betydningen av å unngå kreditorsvik. Etter min mening er det sterke grunner som taler for tilbakeholdenhet med ulovfestede unntak her. Begynner domstolene først å vurdere dette spørsmål i den enkelte sak, vil man nokså snart komme inn i meget problematiske grensedragninger. Hensynet til en objektiv og retts teknisk enkel løsning taler sterkt mot unntak. Disse hensyn er blitt utslagsgivende i rettspraksis. Jeg viser her særlig til flertallets avgjørelse i Rt-1997-1050.»⁴⁴

Først og fremst fastsetter Høyesterett i Momentum- og Dorian Grey-dommen det som ble lagt til grunn allerede innledningsvis, og som danner grunnlaget for oppgavens tema og problemstilling. Det klare utgangspunktet er at lovfestede rettsvernsregler skal tolkes strengt etter sin ordlyd, og det er svært lite rom for å gjøre unntak fra dette.

For det andre fastsetter Høyesterett i disse dommene det som er det sentrale metodiske poenget her i punkt 3.2, nemlig at unntak fra dette utgangspunktet i hvert fall ikke kan innfortolkes alene på grunnlag av en konkret vurdering av om hensynene bak rettsvernsreglene er ivaretatt i den enkelte saken.⁴⁵ Begge dommene gjaldt lovfestede rettsvernsregler, som etter sin ordlyd ikke etterlot noen tvil om hvilken rettsvernsakt som var nødvendig for å oppnå rettsvern mot kreditorbeslag. Spørsmålet var utelukkende om det kunne gjøres unntak på grunnlag av at ervervene som ikke var registrert, likevel var klart etterprøvbare og det ikke forelå noen mistanke om kreditorsvik.⁴⁶ Etter Høyesteretts syn var dette altså ikke tilstrekkelig.

Det overordnede hensynet Høyesterett trekker frem som begrunnelse for at det er slik, i tillegg til hensynene bak rettsvernsreglene, er hensynet til *forutberegnelighet* for kredittlivet.⁴⁷ Ifølge Høyesterett ivaretas dette hensynet best dersom man har objektive og retts teknisk enkle rettsvernsregler, uten skjønnspregede unntak. Da unngår man at det i hvert enkelt tilfelle må foretas omfattende bevisvurderinger av hvorvidt skyldnerens transaksjoner faktisk var kreditoriljøale eller ikke. Samtidig unngår man vanskelige grensespørsmål om hvor godt notoritets- og publisitetshensynet må være ivaretatt for å tillate unntak.

⁴⁴ Rt. 1998 s. 268 A på s. 274–275.

⁴⁵ Se Marthinussen (2019) s. 45 og Berg (2021) s. 238.

⁴⁶ Marthinussen (2019) s. 45.

⁴⁷ Se Marthinussen (2019) s. 48 og Berg (2021) s. 237.

At unntak ikke kan innfortolkes alene på grunnlag av en vurdering av den konkrete kreditorsviksfaeren i den enkelte sak, har også kommet til uttrykk i nyere høyesterettspraksis. I HR-2017-33-A (Forusstranda) uttalte Høyesterett følgende:

«Ekstinksjonsregelen i § 23 er absolutt. Den gjelder selv om det i det konkrete tilfellet ikke er tvil om at konkursdebitor ved konkursen ikke hadde eiendomsrett, for eksempel fordi en eiendom er solgt. Er en rett ikke tinglyst, går den inn i konkursboet selv om notoriteten i det konkrete tilfellet kan synes å være sikret på annen måte, for eksempel gjennom fremleggelse av avtaledokumenter. Dersom rettsvern gjennom tinglysing ikke foreligger i et tilfelle der § 23 krever dette, er det ingen plass for supplerende vurderinger for eksempel ut fra rimelighet, se blant annet Rt-1997-1050 og Rt-1998-268.»⁴⁸

Enda tydeligere uttrykker Høyesterett dette i den nyere HR-2021-1773-A (Bank Norwegian):

«Det er lagt til grunn i rettspraksis at rettsvernsreglene som det klare utgangspunkt må gjelde absolutt, og uten at det foretas konkrete vurderinger i den enkelte sak av om notoriteten, til tross for manglende tinglysing, likevel er sikret på annen måte. Jeg viser her til HR-2017-33-A *Forusstranda* avsnitt 32 med henvisning til Rt-1998-268 og Rt-1997-1050. I sistnevnte avgjørelse er det også uttalt at det heller ikke er 'rom for noen vurdering av om reglene i det konkrete tilfellet fører til et rimelig resultat'. Jeg er enig i dette.»⁴⁹

På denne bakgrunn må det altså anses klart at unntak fra utgangspunktet om at lovfestede rettsvernsregler skal tolkes strengt etter sin ordlyd, ikke kan innfortolkes alene på grunnlag av at rettsvernsreglenes formål ikke slår til i det konkrete tilfellet.

At det imidlertid *kan* være grunnlag for å gjøre unntak der det foreligger noe «mer» enn dette, viser den sist siterte HR-2021-1773-A (Bank Norwegian).⁵⁰ Hva Høyesterett likevel fant tilstrekkelig for unntak i denne avgjørelsen, samt i den tidligere Rt. 1995 s. 1181 A (Norblast), er spørsmålet i det følgende.

⁴⁸ HR-2017-33-A avsnitt 32. Dommen har riktignok fått kritikk i juridisk litteratur, se særlig Marthinussen (2017) s. 70–79. Kritikken gjelder imidlertid ikke denne uttalelsen isolert.

⁴⁹ HR-2021-1773-A avsnitt 64. Se også HR-2021-2248-A (Aurstad Maskinutleige) avsnitt 50, men som riktignok gjelder den *ulovfestede* rettsvernsregelen ved overdragelse av ikke-realregistrerbart løsøre.

⁵⁰ Formuleringen noe «mer» er hentet fra Marthinussen (2019), se blant annet s. 179 og 186.

3.3 Hva har Høyesterett derimot ansett tilstrekkelig?

3.3.1 Rt. 1995 s. 1181 A *Norblast*

Rt. 1995 s. 1181 A (*Norblast*) gjaldt spørsmål om rettsvern for panterett i driftstilbehør knyttet til fast eiendom. Før lovendring i 2001 måtte driftstilbehør pantsettes sammen med den faste eiendommen virksomheten ble drevet på, og etter dagjeldende pantel. § 3-6, måtte slik panterett tinglyses på *samlige* registerenheter i grunnboken som virksomheten var knyttet til for å ha rettsvern.⁵¹ I den konkrete saken hadde imidlertid driftstilbehørspantet bare blitt tinglyst på én av totalt tre slike registerenheter. Det rettslige spørsmålet for Høyesterett var da om utelatelsen av å tinglyse på de to andre registerenhetene medførte at pantsettelsen manglet rettsvern mot kreditorbeslag. Høyesterett kom imidlertid enstemmig til at det var tilstrekkelig for å oppnå rettsvern at tinglysing hadde skjedd på den registerenheten som kunne sies å utgjøre «kjernen i virksomheten».⁵²

Før jeg går nærmere inn på hva Høyesterett fant tilstrekkelig for å oppstille et slikt unntak, er det grunn til å understreke at denne dommen er eldre enn de nevnte Rt. 1997 s. 1050 A (*Momentum*) og Rt. 1998 s. 268 A (*Dorian Grey*). Videre ble *Norblast*-dommen anført i *Momentum*-dommen som grunnlag for at lovfestede rettsvernsregler ikke alltid skal tolkes helt bokstavelig.⁵³ Dette ga Høyesterett indirekte uttrykk for at de ikke var enig i, gjennom de siterte uttalelsene og det som ble konklusjonen i *Momentum*-dommen. Samlet sett kan dette tilsi at det har skjedd en utvikling i retning av at Høyesterett har inntatt en mer restriktiv metodisk tilnærming til lovfestede rettsvernsregler generelt, og at *Norblast*-dommen sin metodiske relevans i dag er begrenset.

Som jeg kommer tilbake til nedenfor, mente imidlertid Høyesterett i *Norblast*-dommen å ha støtte for unntak i noe mer enn at formålet bak rettsvernsreglene ikke slo til i det konkrete tilfellet. Dette, sammenholdt med at Høyesterett nylig gjorde unntak i HR-2021-1773-A (*Bank Norwegian*), gjør at *Norblast*-dommen etter mitt syn fortsatt er relevant i relasjon til det som er

⁵¹ Marthinussen (2019) s. 46.

⁵² Rt. 1995 s. 1181 A på s. 1188.

⁵³ Rt. 1997 s. 1050 A på s. 1052.

siktemålet her i punkt 3.3, nemlig å klarlegge hva Høyesterett har ansett tilstrekkelig som grunnlag for å gjøre unntak i de avgjørelsene som faktisk har endt med det.⁵⁴

For det første mente Høyesterett at selv om lovens klare utgangspunkt var at driftstilbehørspanterett i fast eiendom måtte tinglyses på samtlige registerenheter for å ha rettsvern, så kunne ikke ordlyden «i seg selv anses til hinder for» at det ble gjort unntak fra dette utgangspunktet.⁵⁵ Høyesterett gikk så videre og fant en viss støtte for unntak i lovens forarbeider,⁵⁶ samt i at det «[i] den panterettslige litteratur synes [...] å være utviklet en ganske fast rettsoppfatning om at det må gjøres visse unntak fra kravet om tinglysing på samtlige bruksnummer».⁵⁷ For det tredje fremhevet Høyesterett hensynene bak rettsvernsreglene mer generelt.⁵⁸ Høyesterett la her først til grunn det samme som kommer til uttrykk i de refererte dommene i punkt 3.2, nemlig at det er «velkjent at rettsvernsregler undertiden kan føre til resultater som virker hårde, og at domstolene likevel ikke kan unnlate å anvende reglene». Likevel la de vekt på at «de hensyn rettsvernsreglene skal vareta, her ikke gjør seg gjeldende med vanlig styrke». Videre ble det også vist til at hensynet til retts teknisk enkle regler og prosessøkonomi ikke talte mot å gjøre unntak.⁵⁹

Norblast-dommen danner etter mitt syn grunnlag for å fremsette det som er det sentrale metodiske poenget her i punkt 3.3, nemlig at det er en forskjell på å oppstille unntak på grunnlag av en *konkret* vurdering av de hensynene som gjør seg gjeldende i den enkelte sak, og det å oppstille *generelle* unntaksregler for visse typetilfeller.⁶⁰ Høyesteretts rettsanvendelse i Norblast-dommen lar seg anføre som et eksempel på sistnevnte.⁶¹ Som gjennomgangen viser, gjorde ikke Høyesterett unntak fra tinglysingskravet utelukkende på grunnlag av at formålet bak rettsvernsreglene var ivaretatt i den konkrete saken. Høyesterett oppstilte i stedet en unntaksregel for de tilfeller der tinglysing har skjedd på den registerenheten som kan sies å utgjøre «kjernen i virksomheten».

⁵⁴ Se særlig Marthinussen (2019) s. 48, men også Salvesen (2021a) s. 134 og Berg (2021) s. 239–240, som alle synes å tillegge dommen generell metodisk relevans i denne retningen.

⁵⁵ Rt. 1995 s. 1181 A på s. 1185.

⁵⁶ Rt. 1995 s. 1181 A på s. 1186 der det vises til uttalelser i Innst. O. nr. 19 (1979–1980) s. 12.

⁵⁷ Rt. 1995 s. 1181 A på s. 1186.

⁵⁸ Rt. 1995 s. 1181 A på s. 1187.

⁵⁹ Rt. 1995 s. 1181 A på s. 1187.

⁶⁰ Slik også Marthinussen (2019) s. 240–241 og Berg (2021) s. 239.

⁶¹ Slik også Berg (2021) s. 239.

3.3.2 HR-2021-1773-A *Bank Norwegian*

Høyesteretts kjennelse HR-2021-1773-A (Bank Norwegian) gjaldt en mann som kjøpte en eiendom i 1998, men som ikke tinglyste kjøpet. Han hadde eid eiendommen siden overdragelsen og brukt denne som sin egen. I 2019 begjærte en bank utlegg i sak mot selgeren av eiendommen på grunn av misligholdt gjeld. Selgeren stod fremdeles som hjemmelshaver i grunnboken. Det rettslige spørsmålet Høyesterett måtte ta stilling til var om det er adgang til å gjøre unntak fra kravet om tinglysing i tingl. § 20, på grunnlag av såkalt *selvstendig rettsvernshevd*.⁶² Høyesterett kom under dissens 4-1 til at det var grunnlag for å oppstille et slikt unntak, på tross av at ordlyden i tingl. § 21 ikke dekker tilfeller der selve rettservervet skjer på annet grunnlag enn hevd.⁶³

Grunnlaget for å oppstille et slikt unntak fant Høyesterett for det første i uttalelser i senere lovarbeid, der det blant annet var foreslått en lignende regel.⁶⁴ Høyesterett bemerket at disse uttalelsene ikke utgjorde forarbeider til hevdsunntaket i tingl. § 21, men mente likevel at disse måtte tillegges vekt ved fastleggelsen av rettstilstanden fordi rekkevidden av hevdsunntaket ikke var endelig avklart i «autoritative rettskilder» og man ikke befant seg på et «rettsområde der særlige hensyn taler mot å legge vekt på denne type 'etterarbeider'». ⁶⁵ Sistnevnte uttalelse er metodisk sett meget interessant. Flertallet gir her nokså generelt uttrykk for at holdepunkter i etterarbeider kan vektlegges ved spørsmål for å oppstille unntak fra lovfestede rettsvernsregler. Når det gjelder uttalelsen om at hevdsunntaket ikke var avklart i «autoritative rettskilder», må denne ses i sammenheng med at Høyesterett mente forarbeidene til tinglysingsloven ikke inneholdt «uttalelser av betydning for rekkevidden av § 21 andre ledd andre punktum». ⁶⁶ Uttalelsen må også ses i sammenheng med at Høyesterett mente at spørsmålet om unntak ved selvstendig rettsvernshevd ikke var blitt avklart på generelt grunnlag i HR-2017-33-A (Forusstranda).⁶⁷

For det andre viste Høyesterett til at selvstendig rettsvernshevd «[i] stor utstrekning» var anerkjent i juridisk litteratur, selv om de erkjente at det fantes «enkeltforfattere som har stilt seg

⁶²«Det betegnes som *selvstendig rettsvernshevd* dersom man har en gyldig stiftet rett, slik at retten ikke hevdes, men man likevel ved å ha hatt eiendom som sin i hevdstid, får etablert rettsvern [...].», jf. HR-2017-33-A (Forusstranda) avsnitt 56.

⁶³ HR-2021-1773-A avsnitt 69, jf. avsnitt 35.

⁶⁴ HR-2021-1773-A avsnitt 44–50.

⁶⁵ HR-2021-1773-A avsnitt 50.

⁶⁶ HR-2021-1773-A avsnitt 43, jf. avsnitt 36–42.

⁶⁷ HR-2021-1773-A avsnitt 51–60.

mer kritisk». ⁶⁸ Etter Høyesteretts syn, og for det tredje, medførte dette samlet sett at hensynene bak tinglysningslovens regler om rettsvern og kreditorekstinksjon måtte «vurderes nærmere». ⁶⁹ Som sitert i punkt 3.2, fremhevet Høyesterett her at «rettsvernsreglene som det klare utgangspunkt må gjelde absolutt, og uten at det foretas konkrete vurderinger i den enkelte sak av om notoriteten, til tross for manglende tinglysning, likevel er sikret på annen måte». ⁷⁰ I forlengelsen av dette uttalte Høyesterett imidlertid:

«Samtidig kan ikke dette utgangspunktet for tolkningen være til hinder for [å] legge til grunn at selvstendig rettsvernshevd gjelder som et generelt unntak fra tinglysningsloven § 20, der vilkårene for dette er oppfylt.» ⁷¹

Denne uttalelsen bekrefter etter mitt syn det metodiske poenget som ble fremsatt etter gjennomgangen av Rt. 1995 s. 1181 A (Norblast), nemlig at det er et skille mellom konkrete og generelle unntak. ⁷² I likhet med Norblast-dommen, ble det altså heller ikke i Bank Norwegian-kjennelsen gjort unntak utelukkende på grunnlag av en vurdering av kreditorsviksfaren i den konkrete saken. Det ble i stedet lagt til grunn at selvstendig rettsvernshevd gjelder som et generelt unntak fra tingl. § 20.

Videre uttalte Høyesterett at «[v]ilkåret om rådighet og bruk i hevdstid vil i praksis utelukke at en regel om selvstendig rettsvernshevd vil legge til rette for kreditorsvik». ⁷³ En unntaksregel om selvstendig rettsvernshevd gikk etter Høyesteretts syn altså ikke på bekostning av hensynene bak rettsvernsreglene. Samtidig ble det også her vist til retts tekniske hensyn, som Høyesterett mente talte i favør av å gjøre unntak. ⁷⁴

3.4 Slutning

Gjennomgangen i punkt 3.2 viser altså at Høyesterett på den ene siden klart har ansett det *utilstrekkelig* som grunnlag for å gjøre unntak at formålet bak rettsvernsreglene ikke slår til i det konkrete tilfellet. Overordnet begrunner Høyesterett dette i hensynet til forutberegnelighet for kredittlivet. Som nevnt er de lovfestede rettsvernsreglene i hovedsak utformet uten

⁶⁸ HR-2021-1773-A avsnitt 60, jf. avsnitt 40–43.

⁶⁹ HR-2021-1773-A avsnitt 60.

⁷⁰ HR-2021-1773-A avsnitt 64.

⁷¹ HR-2021-1773-A avsnitt 64.

⁷² Se også HR-2021-2248-A (Aurstad Maskinutleige) avsnitt 65.

⁷³ HR-2021-1773-A avsnitt 65.

⁷⁴ HR-2021-1773-A avsnitt 66.

skjønnsmessige unntak, og ved å oppstille metodiske retningslinjer som i tillegg stenger for å *innfortolke* slike unntak, blir det lettere for aktørene i kredittlivet å vite hva de har å forholde seg til.⁷⁵ Dette er også retts teknisk og prosessøkonomisk gunstig. Da unngår man at det i hvert enkelt tilfelle må foretas omfattende bevisvurderinger, av hvorvidt og på hvilket tidspunkt en påberopt rettsstiftelse har funnet sted, rettsstiftelsens omfang samt partenes motivasjon bak denne.

Gjennomgangen i punkt 3.3 viser imidlertid at det er en forskjell på å oppstille *konkrete* og *generelle* unntak, og at Høyesterett faktisk har akseptert sistnevnte. Forutsetningen er likevel at den generelle unntaksregelen har et tilstrekkelig rettskildemessig grunnlag, og når det gjelder spørsmålet om hva Høyesterett krever av dette grunnlaget mer konkret, viser gjennomgangen av Rt. 1995 s. 1181 A (Norblast) og HR-2021-1773-A (Bank Norwegian) følgende:

Felles for både Norblast-dommen og Bank Norwegian-kjennelsen er for det første at Høyesterett fant holdepunkter for de aktuelle unntaksreglene i uttalelser i forbindelse med lovarbeid. Samtidig er det også på dette punktet avgjørelsene skiller seg noe fra hverandre. I Norblast-dommen fant Høyesterett holdepunkter i forarbeidsuttalelser, mens det i Bank Norwegian-kjennelsen ble vist til uttalelser i etterarbeider.⁷⁶

For det andre fant Høyesterett i begge avgjørelsene støtte for de aktuelle unntaksreglene i en fast rettsoppfatning i juridisk litteratur. I førstnevnte ble det uttalt at det «[i] den panterettslige litteratur synes [...] å være utviklet en ganske fast rettsoppfatning om at det må gjøres visse unntak fra kravet om tinglysning på samtlige bruksnummer», og i sistnevnte ble det vist til at en unntaksregel om selvstendig rettsvernshevd «[i] stor utstrekning» var anerkjent i juridisk litteratur.⁷⁷

Det tredje fellestrekket er at Høyesterett kom til at de aktuelle unntaksreglene ikke gikk på bekostning av hensynet til notoritet og publisitet. I Norblast-dommen uttalte Høyesterett at disse hensynene fremstod «vel varetatt ved den tinglysingen som har funnet sted», og i Bank Norwegian-kjennelsen konstaterte Høyesterett at «[v]ilkåret om rådighet og bruk i hevdstid vil i praksis utelukke at en regel om selvstendig rettsvernshevd vil legge til rette for kreditorsvik».⁷⁸

⁷⁵ Se Marthinussen (2019) s. 48 og Berg (2021) s. 236–237.

⁷⁶ Rt. 1995 s. 1181 A på s. 1186 og HR-2021-1773-A avsnitt 44–50.

⁷⁷ Rt. 1995 s. 1181 A på s. 1186 og HR-2021-1773-A avsnitt 60.

⁷⁸ Rt. 1995 s. 1181 A på s. 1187 og HR-2021-1773-A avsnitt 65.

Videre ble det i begge avgjørelsene vist til hensynet til retts teknisk enkle regler og prosessøkonomi.⁷⁹

Det sentrale samlet sett, må etter dette være at det er slike kombinasjoner av rettskildemessige holdepunkter som Høyesterett har funnet tilstrekkelig for å gjøre unntak. I Norblast-dommen var det altså kombinasjonen av holdepunkter i lovforarbeider, juridisk litteratur og reelle hensyn, og i Bank Norwegian-kjennelsen var det kombinasjonen av holdepunkter i etterarbeider, juridisk litteratur og reelle hensyn. At også andre kombinasjoner av rettskildegrunnlag kan tenkes å være tilstrekkelig for å gjøre unntak i andre tilfeller, må være klart. Det Høyesterett generelt sett kan sies å kreve ut ifra disse avgjørelsene, er en viss samlet støtte i rettskildene, og da i noe mer enn at hensynene bak rettsvernsreglene ikke slår til i det konkrete tilfellet.

⁷⁹ Rt. 1995 s. 1181 A på s. 1187 og HR-2021-1773-A avsnitt 66.

4 Hvilke metodiske retningslinjer følger særlig av HR-2020-837-A *Bergen Bunkers*?

4.1 Innledning og fremstillingen videre

Som nevnt allerede innledningsvis, kan flertallets metodiske tilnærming til det konkrete rettsvernsspørsmålet i HR-2020-837-A (Bergen Bunkers) ses som et nyere utslag av utgangspunktet om at lovfestede rettsvernsregler skal tolkes strengt etter sin ordlyd. Flertallet uttalte at man befant seg «[p]å et utpreget positivrettslig område» der «ordlyden og lovens oppbygning [må] ha betydelig vekt», og der det ikke er ønskelig at «regler som fremstår entydige og systematiske, brytes opp ad tolkningsvei, slik at de ikke lenger gir den forutberegnelighet som må kunne kreves av lovbestemte rettsvernsregler».⁸⁰

I likhet med Rt. 1997 s. 1050 A (Momentum) og Rt. 1998 s. 268 A (Dorian Grey) holdt flertallet i Bergen Bunkers-dommen også fast ved dette utgangspunktet. De aksepterte ikke en supplerende rettsvernsregel om at ikke-individualiserte enkle pengekrav som omfattes av en faktoringpantavtale, kan oppnå rettsvern mot kreditorbeslag ved melding etter pantel. § 4-5 (1), i tillegg til tinglysing etter pantel. § 4-10 (2).

Samtidig viser dette at Bergen Bunkers-dommen også skiller seg fra disse dommene. Det var ikke spørsmål om å oppstille en *konkret* unntaksregel fra kravet om tinglysing utelukkende på grunnlag av en vurdering av om hensynene bak rettsvernsreglene var ivaretatt i den konkrete saken. Spørsmålet var i stedet om det forelå rettskildemessig grunnlag for å oppstille en *generell* unntaksregel om at rettsvern alternativt kan oppnås ved melding.

Samlet sett ligner altså selve problemstillingen i Bergen Bunkers-dommen mer på det som var situasjonen også i Rt. 1995 s. 1181 A (Norblast) og HR-2021-1773-A (Bank Norwegian), samtidig som konklusjonen i dommen ble som i Momentum- og Dorian Grey-dommen, nemlig kreditorbeslag. Det er nettopp dette som etter mitt syn gjør dommen særlig interessant ved drøftelsen av oppgavens problemstilling: Hva krever Høyesterett av rettskildemessige holdepunkter for å gjøre unntak fra utgangspunktet om at lovfestede rettsvernsregler skal tolkes

⁸⁰ HR-2020-837-A avsnitt 58–59.

strengt etter sin ordlyd, og hvilke metodiske retningslinjer følger særlig av Bergen Bunkersdommen i denne sammenheng?

Her i kapittel 4 drøfter jeg altså hvilke metodiske retningslinjer som særlig følger av Bergen Bunkersdommen når det gjelder adgangen til å gjøre unntak fra det nevnte utgangspunktet, og holder dette opp mot det som ble lagt til grunn i kapittel 3. De sentrale spørsmålene er om, og eventuelt på hvilken måte, Høyesterett i denne dommen krever mer for å gjøre unntak enn det Høyesterett har gjort i de andre avgjørelsene. Spørsmålet videre blir i så fall om det kan være grunnlag for å reise innvendinger mot det.

I det følgende drøfter jeg disse spørsmålene fortløpende i relasjon til flertallets metodiske tilnærming til det relevante rettskildematerialet i saken, herunder pantelovens ordlyd og systematikk (punkt 4.3), tidligere høyesterettspraksis (punkt 4.4), juridisk litteratur (punkt 4.5) samt reelle hensyn (punkt 4.6). Avslutningsvis foretar jeg en samlet slutning basert på disse drøftelsene (punkt 4.7). Først skal jeg imidlertid gjøre kort rede for de panterettslige utgangspunktene som danner grunnlaget for det rettslige spørsmålet i saken (punkt 4.2). Det faktiske saksforholdet ble gjort rede for innledningsvis (punkt 1.1), og blir derfor ikke gjengitt her.

4.2 De panterettslige utgangspunktene og rettsspørsmålet i saken

Lovhjemmel for *enkeltvis* pantsettelse av *eksisterende* enkle pengekrav finnes i pantel. § 4-4 (1) første punktum, der det fremgår at «[e]nkle pengekrav som noen har mot navngitt skyldner, kan pantsettes». Videre gir § 4-4 (1) andre punktum adgang til enkeltvis pantsettelse av *fremtidige* krav, nærmere bestemt «enkle pengekrav som noen kommer til å få mot navngitt skyldner i særskilt nevnt rettsforhold». Fellesvilkåret for pantsettelse av eksisterende og fremtidige pengekrav er at man vet hvem debitor for kravet er, jf. ordlyden «navngitt skyldner». Ved pantsettelse av fremtidige krav er det i tillegg et vilkår at rettsgrunnlaget for kravet er kjent, jf. ordlyden «særskilt nevnt rettsforhold». Samlet omtales dette ofte som et vilkår om *individualisering*.⁸¹ Det var dette individualiseringsvilkåret de fremtidige kundefordringene

⁸¹ HR-2020-837-A avsnitt 47 og 56. Se også Salvesen (2021a) s. 236.

ikke oppfylte da melding ble gitt i Bergen Bunkers-dommen,⁸² og som gjør at man i dommen betegner melding etter pantel. § 4-5 (1) som *forhåndsmelding*.⁸³

Pantel. § 4-10 (1) utvider pantsettelsesadgangen i enkle pengekrav ved å fastsette at «næringsdrivende kan slutte avtale om [...] pantsettelse av de enkle pengekrav på vederlag for varer eller tjenester som han har eller får i sin virksomhet eller i en særlig del av denne». Bestemmelsen gir hjemmel for faktoringpant, som innebærer at den næringsdrivende foretar en *samlet* pantsettelse av sine *eksisterende og fremtidige* enkle pengekrav til sikkerhet for panthaver, jf. ordlyden «som han har eller får i sin virksomhet».⁸⁴ I motsetning til enkeltvis pantsettelse etter pantel. § 4-4 (1), inneholder ikke pantel. § 4-10 (1) noe vilkår om individualisering av de enkelte kravene som inngår i pantet.⁸⁵

Den alminnelige rettsvernsregelen for avtalepant i enkle pengekrav finnes i pantel. § 4-5 (1), som fastsetter at «[p]anterett i enkelt krav får rettsvern ved at skyldneren får melding om pantsettelsen». Melding til skyldneren for kravet etter denne bestemmelsen gir panthaver rettsvern mot både kreditorbeslag og godtroerverv.⁸⁶

Den alminnelige rettsvernsregelen for faktoringpant finnes i pantel. § 4-10 (2) første punktum, som fastsetter at «[a]vtale som nevnt i første ledd får rettsvern ved tinglysing på den næringsdrivendes blad i Løsøreregisteret». Slik tinglysing gir imidlertid bare rettsvern mot kreditorbeslag, og ikke mot godtroerverv av de enkelte pengekravene som inngår i en faktoringpantavtale, jf. pantel. § 4-10 (2) andre punktum.

De fleste av disse panterettslige utgangspunktene ble også presentert i Bergen Bunkers-dommen.⁸⁷ Videre var det uomtvistet at bankens faktoringpant var gyldig stiftet etter pantel. § 4-10 (1), og rettskraftig avgjort at de enkelte kundefordringene under faktoringpantavtalen ikke oppfylte individualiseringsvilkåret i pantel. § 4-4 (1) andre punktum da melding ble gitt.⁸⁸ Det

⁸² HR-2020-837-A avsnitt 56.

⁸³ Se eksempelvis HR-2020-837-A avsnitt 44.

⁸⁴ HR-2020-837-A avsnitt 51.

⁸⁵ Dette kan sies å følge direkte av pantel. § 4-10 (1) andre punktum. Se i denne sammenheng Skoghøy (2021a) s. 98 som mener at bestemmelsen både er overflødig og nokså misvisende, fordi loven uansett ikke gir adgang til å avgrense objektet for faktoringpantet på annen måte enn det som står i § 4-10 (1) første punktum.

⁸⁶ Dette følger ikke av pantel. § 4-5 (1) direkte, men av analogi fra gjeldsbrevlova (gbl.) § 29 som utelukker godtroerverv der skyldneren har mottatt melding om pantsettelsen, se utførlig om dette Marthinussen (2011) s. 98 (petit). Se også HR-2020-837-A avsnitt 62 der Høyesterett tilsynelatende forutsetter dette, slik også Skoghøy (2016) s. 458.

⁸⁷ HR-2020-837-A avsnitt 45–52 (flertallet) og avsnitt 104–107 (mindretallet).

⁸⁸ HR-2020-837-A avsnitt 55–56.

rettslige spørsmålet Høyesterett måtte ta stilling til var da begrenset til, slik førstvoterende formulerte det, «om pant etter avtale om faktoringpant får rettsvern ved forhåndsmelding til skyldneren selv om individualiseringskravet i § 4-4 ikke er oppfylt».⁸⁹

4.3 Pantelovens ordlyd og systematikk

4.3.1 Flertallets tilnærming og de ulike tolkningsalternativene

Førstvoterende, som representant for flertallet, startet sin rettsanvendelse med å tolke pantel. §§ 4-4, 4-5 og 4-10 i lys av deres plassering i pantelovens kapittel 4. Etter deres syn er dette kapittelet «tematisk og språklig bygget opp på en måte som gjør det naturlig å se §§ 4-4 og 4-5 som 'parhester'», altså at rettsvernsbestemmelsen i pantel. § 4-5 (1) er begrenset til å regulere rettsvernet for panteretter i enkle pengekrav etablert etter pantel. § 4-4.⁹⁰

Ser man utelukkende på oppbygningen og plasseringen av de aktuelle bestemmelsene i pantelovens kapittel 4, er det naturlig å slutte det samme som flertallet. Pantel. § 4-5 er plassert rett etter § 4-4. Når kapittelet i tillegg inneholder en egen rettsvernsbestemmelse for faktoringpant i § 4-10 (2), kan det samlet sett etterlate et inntrykk av at lovgiver har ment å regulere rettsvernet for disse to pantsettelsesformene forskjellig.

Et annet tolkningsbidrag som taler i samme retning, og som fremgår indirekte av flertallets premisser, følger av pantel. § 4-10 (2) første punktum der det som nevnt fremgår at:

«Avtale som nevnt i første ledd får rettsvern ved tinglysing på den næringsdrivendes blad i Løsøreregisteret.»

Ordlyden er helt klar på at rettsvernsakten for «[a]vtale som nevnt i første ledd», altså avtale om faktoringpant, er «tinglysing på den næringsdrivendes blad i Løsøreregisteret», og gir ingen antydning om at rettsvern alternativt kan oppnås på andre måter enn dette. Isolert sett taler pantel. § 4-10 (2) første punktum altså mot at ikke-individualiserte enkeltfordringer som inngår i avtale om faktoringpant kan oppnå rettsvern ved melding, men også mot at enkeltfordringer under faktoringpantavtaler som sådan kan oppnå rettsvern på en slik måte.

⁸⁹ HR-2020-837-A avsnitt 53.

⁹⁰ HR-2020-837-A avsnitt 57.

Det lar seg imidlertid også utlede andre tolkningsbidrag fra pantelovens bestemmelser som kan tale i motsatt retning. For det første blir bildet mer nyansert dersom pantel. § 4-10 (2) andre punktum trekkes inn i tolkningen. Som vist i punkt 4.2 fastsetter denne bestemmelsen at tinglysing bare gir vern mot kreditorbeslag, ikke mot godtroerverv. Det kan tilsi at tinglysing etter § 4-10 (2) kan suppleres eller erstattes med en annen rettsvernsakt, dersom panthaver skal kunne oppnå vern i begge relasjoner.

Nærliggende blir det da å se hen til rettsvernsbestemmelsen i pantel. § 4-5 (1) der det fremgår at:

«Panterett i enkelt krav får rettsvern ved at skyldneren får melding om pantsettelsen, enten fra pantsetteren eller fra panthaveren.»

Ordlyden gir kun uttrykk for at bestemmelsen regulerer rettsvernet for panterett i «enkelt krav». Denne formuleringen er rent språklig vid nok til å omfatte så vel panterett i eksisterende eller fremtidige «[e]nkle pengekrav» etter pantel. § 4-4, som de eksisterende og fremtidige «enkle pengekrav» som vil inngå i en avtale om faktoringpant etter pantel. § 4-10 (1), uavhengig av om disse er tilstrekkelig individualisert i tråd med § 4-4 (1).⁹¹ Det er med andre ord ingenting ved ordlyden i pantel. § 4-5 (1) isolert sett som skulle tilsi at bestemmelsen kun regulerer rettsvernet for panterett i enkle pengekrav etablert etter § 4-4 (1). Ses dette i sammenheng med at tinglysing etter § 4-10 (2) kun gir vern mot kreditorbeslag, mens melding etter § 4-5 (1) også gir vern mot godtroerverv som nevnt i punkt 4.2, kan det samlet sett tale i retning av at tinglysing etter § 4-10 (2) kan suppleres eller erstattes med melding etter § 4-5 (1).

På den andre siden lar det seg utlede enda et tolkningsalternativ fra panteloven som kan sies å svekke dette argumentet. Panteloven åpner for å etablere pant i næringsdrivendes driftstilbehør og varelager, jf. henholdsvis §§ 3-4 og 3-11. Det som særpreger denne typen panteretter er at det er driftstilbehøret eller varelageret «i sin helhet» og «slik det er til enhver tid» som pantsettes, jf. henholdsvis §§ 3-4 (5) og 3-11 (3). Med andre ord: Det etableres reelt sett ikke pant i bestemte formuesgoder, men i en nærmere bestemt *formuesmasse* som et *tingsinnbegrep*.⁹² Rettsvern for avtalepant i driftstilbehør og varelager oppnås ved tinglysing i Løsøreregisteret, jf. henholdsvis §§ 3-6 og 3-12 (1). Slik tinglysing gir imidlertid ikke

⁹¹ Som nevnt i punkt 4.2 inneholder ikke § 4-10 (1) noe vilkår om individualisering av de enkelte kravene som inngår i pantet.

⁹² Se Skoghøy (2021a) s. 36, Berg (2021) s. 392 og Salvesen (2021a) s. 227.

driftstilbehør- eller varelagerpanthaver rettsvern mot godtroerverv etter godtroervervloven, jf. §§ 3-7 (3) andre punktum, 3-13 (3) og 1-2 (4), og det finnes ingen alternativ måte for panthaver å oppnå dette på.⁹³ Det sentrale poenget i denne sammenheng, er at det kan spørres om ikke også faktoringpant må karakteriseres som et tingsinnbegrepspant.⁹⁴ Synspunktet er i så fall at det heller ikke etter pantel. § 4-10 (1) reelt sett etableres pant i en rekke enkeltfordringer, men i den samlede formuesmasse av utestående fordringer som pantsetter «har eller får» i sin virksomhet. Ser man det slik, kan det argumenteres for at det er mest i tråd med de øvrige reglene om tingsinnbegrepspant dersom heller ikke en faktoringpanthaver kan oppnå rettsvern mot godtroerverv.⁹⁵ Det vil som nevnt i så fall svekke argumentet om at pantel. § 4-10 (2) etterlater behov for en rettsvernsregel som kan gi faktoringpanthaver slikt vern, og at pantel. § 4-5 (1) derfor bør kunne anvendes som et supplement til denne.

Videre kan imidlertid reglene om utleggspant i enkle pengekrav gi støtte for det motsatte synspunkt. Hovedregelen i tvangsfullbyrdelsesloven (tvangsloven) § 7-18 første ledd er at utlegg må tas i «et eller flere bestemte formuesgoder». Unntak synes imidlertid å følge av tvangsloven § 7-18 fjerde ledd, jf. § 7-15 andre ledd, som forutsetter at utlegg kan tas som et faktoringpant dersom skyldneren er å anse som næringsdrivende i tråd med legaldefinisjonen i pantel. § 4-10 (3), jf. § 3-5.⁹⁶ Selv om panteloven ikke direkte regulerer hvordan det oppnås rettsvern for slikt utleggspant, kan det i denne sammenheng være nærliggende å se hen til pantel. § 5-7 som regulerer rettsvernet for utleggspant i «enkle krav». Etter denne bestemmelsen oppnås rettsvern enten «etter reglene i § 4-5 første ledd», altså melding, jf. § 5-7 (5), eller «ved at utlegget blir tinglyst på den saksøktes blad i Løsøreregisteret», jf. § 5-7 (6).⁹⁷ Når faktoringpant med grunnlag i utlegg tilsynelatende kan oppnå rettsvern ved melding eller tinglysing, kan det argumenteres for at også faktoringpant med grunnlag i avtale bør kunne oppnå rettsvern på denne måten.⁹⁸

⁹³ Dette følger av at pantel. § 1-2 (4) krever uttrykkelig hjemmel dersom rettsvern etter loven skal gi vern mot godtroerverv, og for driftstilbehør- eller varelagerpant inneholder ikke loven slik hjemmel. Se Salvesen (2021a) s. 227 i fotnote 898.

⁹⁴ Se blant annet Skoghøy (2021a) s. 36 og Salvesen (2021a) s. 235 som forutsetter dette.

⁹⁵ Slik også Salvesen (2021a) s. 244.

⁹⁶ Se HR-2020-837-A (Bergen Bunkers) avsnitt 63 der Høyesterett forutsetter dette, med henvisning til Skoghøy (2016) s. 548. Se også Rt. 1999 s. 2073 U på s. 2076 og Skoghøy (2021b) s. 304.

⁹⁷ Se HR-2020-837-A (Bergen Bunkers) avsnitt 64 der Høyesterett forutsetter at faktoringpant med grunnlag i utlegg oppnår rettsvern etter reglene i pantel. § 5-7 (5) og (6). Se også Skoghøy (2016) s. 548 og Skoghøy (2021b) s. 305.

⁹⁸ Slik også Skoghøy (2021b) s. 305 og 310.

4.3.2 Holdepunkter i loven er ikke i seg selv tilstrekkelig

Gjennomgangen i det foregående illustrerer at pantelovens ordlyd ikke nødvendigvis kan tas ubetinget til inntekt for at enkle pengekrav som omfattes av en faktoringpantavtale etter pantel. § 4-10 (1), men som ikke oppfyller individualiseringsvilkåret i pantel. § 4-4 (1) andre punktum, kun kan oppnå rettsvern ved tinglysing etter pantel. § 4-10 (2). Med andre ord: Det forelå i Bergen Bunkers-dommen holdepunkter i loven for å gjøre unntak fra tinglysingskravet i § 4-10 (2). Metodisk sett skiller dette seg fra situasjonen i de avgjørelsene som ble gjennomgått i kapittel 3.

I Rt. 1997 s. 1050 A (Momentum) og Rt. 1998 s. 268 A (Dorian Grey) var det som nevnt ingen tvil om at ordlyden i henholdsvis vpsl. § 5-3 og sjøl. § 25 første ledd oppstilte krav om registrering for å oppnå rettsvern i konkurs, og Høyesterett fant verken holdepunkter i lovens ordlyd, lovforarbeider, rettspraksis eller juridisk litteratur for å gjøre unntak fra dette. Spørsmålet var utelukkende om det kunne innfortolkes unntak basert på at rettsvernsreglenes formål ikke slo til i det konkrete tilfellet. I Rt. 1997 s. 1181 A (Norblast) og HR-2021-1773-A (Bank Norwegian) fant Høyesterett støtte for unntak i henholdsvis lovforarbeider og etterarbeider, sammenholdt med juridisk litteratur og formålet bak rettsvernsreglene, men heller ikke i disse avgjørelsene forelå det holdepunkter i loven for å gjøre unntak. I Bank Norwegian-kjennelsen forelå det riktignok hjemmel for unntak i tingl. § 21 andre ledd andre punktum, men som Høyesterett selv la til grunn dekker ikke ordlyden i denne bestemmelsen tilfeller der selve rettsvervet skjer på annet grunnlag enn hevd.⁹⁹

Det sentrale metodiske poenget er da at flertallet i Bergen Bunkers-dommen, på tross av de øvrige tolkningsalternativene, legger til grunn at «[o]rdlyden og systematikken i kapittel 4 legger opp til at stiftelse av og rettsvern for pant i enkle krav kan følge ett av to spor – enten kombinasjonen av §§ 4-4 og 4-5 eller § 4-10» og at det er «intet som taler for» en annen forståelse enn det.¹⁰⁰ Flertallet anvender med andre ord system- og konsekvenshensyn som tolkningsmoment.¹⁰¹ Videre tillegger de dette tolkningsalternativet vesentlig vekt ved å vise til det kjente utgangspunktet, nemlig at de lovfestede rettsvernsreglene skal tolkes strengt etter sin ordlyd.¹⁰²

⁹⁹ HR-2021-1773-A avsnitt 35.

¹⁰⁰ HR-2020-837-A avsnitt 58.

¹⁰¹ Slik også Salvesen (2021a) s. 243.

¹⁰² HR-2020-837-A avsnitt 58–59.

Dette kan tilsi at Høyesterett i Bergen Bunkers-dommen krever mer for å gjøre unntak enn det Høyesterett har gjort i de andre avgjørelsene, i hvert fall når en ser på lovtolkningen isolert. Den generelle metodiske retningslinjen som etter mitt syn følger av flertallets lovtolkning er nemlig følgende: Dersom det foreligger holdepunkter i lovens ordlyd som klart utpeker én bestemt rettsvernsregel som den riktige, og disse holdepunktene i tillegg har forankring i system- og konsekvensbetraktninger, er det ikke i seg selv tilstrekkelig for å gjøre unntak at det også lar ser utlede andre mer enkeltstående tolkningsalternativer fra loven som taler i favør av det. System- og konsekvensbetraktninger har med andre ord vesentlig vekt ved tolkning av lovfestede rettsvernsregler.

At system- og konsekvensbetraktninger bør stå helt sentralt ved tolkning av rettsvernsregler, har også vært anført av flere juridiske forfattere i nyere tid. *Borgar Høgetveit Berg* skriver blant annet at:

«Når ein skal ta stilling til kva for rettsvernregel som gjeld, eller til det nærare innhaldet i regelen, må system- og konsekvensomsyn ha stor vekt – som elles i formueretten. Liknande tilfelle bør handsamast likt. Strukturen i reglane og dei grunnleggjande omsyna må vega tyngre enn konkret rimelegheit og enkeltstående argument eller rettskjelder teke ut av konteksten. Meir perifere omsyn som kan tale for ein konkret (unntaks-)regel må vera særleg tungtvegande dersom dei skal setja system og konsekvens til side.»¹⁰³

I likhet med *Høgetveit Berg* fremhever også *Hans Fredrik Marthinussen* system- og konsekvenshensyn, som han også omtaler som hensynet til «indre sammenheng i reglene» og «koherens», som et viktig tolkningsmoment. *Marthinussen* skriver i denne sammenheng at:

«Det er lite gunstig om det er vilkårlige forskjeller mellom nært beslektede regler. Hvis vi i stedet bruker de ulike reglene som tolkningsmomenter, og søker sammenhenger og konsekvente løsninger, vil det jevnt over være lettere på forhånd å forutsi løsninger. På denne måten får vi bedre grunnlag for å tolke uklare bestemmelser, og dessuten blir ikke de tidvis vanskelige valgene mellom ulike bestemmelser avgjørende.»¹⁰⁴

¹⁰³ Berg (2021) s. 240–241.

¹⁰⁴ Marthinussen (2019) s. 105.

Også *Sverre Magnus Bergslid Salvesen* konkluderer med at det kan «konstateres at det klart nok er behov for hensynet til koherens i den dynamiske tingsretten» og at dette hensynet «sørger for større forutberegnelighet, effektiv konkursavvikling og færre rettslige prosesser».¹⁰⁵

De ulike tolkningsalternativene i Bergen Bunkers-dommen illustrerer samtidig en generell metodisk utfordring ved å tillegge system- og konsekvenshensyn avgjørende vekt, nemlig at det i enkelte tilfeller lar seg utlede flere tolkningsalternativer fra lovfestede rettsvernsregler som på hver sin måte kan sies å fremme disse hensynene. System- og konsekvenshensyn som tolkningsmoment kan med andre ord være flertydig.¹⁰⁶ I tillegg til flertallets systemargument, kan det anføres at både pantel. § 4-10 (2) andre punktum sett i sammenheng med § 4-5 (1), rettsvernsreglene for utleggspant i pantel. § 5-7 (5) og (6) og rettsvernsreglene som gjelder for de øvrige tingsinnbegrepspartene, er tolkningsalternativer som på hver sin måte har forankring i system- og konsekvensbetraktninger, men som samtidig taler i ulike retninger.¹⁰⁷ På denne bakgrunn mener jeg i likhet med *Salvesen* at det kan være grunnlag for å fremsette noen metodiske innvendinger mot flertallets systemargumentasjon.¹⁰⁸

Den første innvendingen relaterer seg til at flertallet allerede innledningsvis, og da før de kommer med en begrunnelse for hvorfor de mener pantel. § 4-10 (2) andre punktum og rettsvernsreglene for utleggspant i pantel. § 5-7 (5) og (6) ikke får betydning, som nevnt legger til grunn at det er «intet som taler for» en annen forståelse enn det som etter deres syn er lovens klare «systematikk».¹⁰⁹ Etter mitt syn kan det være metodisk betenkelig. Er et slikt utgangspunkt først etablert, vil det kunne ha innvirkning på hvordan man stiller seg til andre tolkningsalternativer fra lovteksten, og ikke minst hvilken støtte som kreves i øvrige rettskilder for å komme til et annet resultat. På denne bakgrunn kan det hevdes at et slikt utgangspunkt først og fremst bør legges til grunn der det i den gitte tolkningssituasjonen faktisk bare foreligger ett tolkningsalternativ som har grunnlag i system- og konsekvensbetraktninger, eller der det foreligger ett av flere tolkningsalternativer som klart fremmer disse hensynene mest.

¹⁰⁵ *Salvesen* (2021a) s. 55. For ordens skyld nevner jeg uttrykkelig at *Salvesen* også konkluderer med at hensynet til koherens kan føre med seg en rekke uheldige sider, men det er dette jeg kommer inn på i det påfølgende avsnittet. For en inngående drøftelse av koherenshensynets betydning i formueretten, se *Salvesen* (2021b) s. 410–433. Se også *Tørum* (2002) s. 314–339.

¹⁰⁶ *Marthinussen* (2019) s. 188 og *Salvesen* (2021a) s. 54 og 245.

¹⁰⁷ Slik også *Salvesen* (2021a) s. 244–245.

¹⁰⁸ Se *Salvesen* (2021a) s. 245.

¹⁰⁹ HR-2020-837-A avsnitt 58.

Det leder over til flertallets begrunnelse for hvorfor pantel. § 4-10 (2) andre punktum og rettsvernsreglene for utleggspant i pantel. § 5-7 (5) og (6), etter deres syn ikke hadde betydning for tolkningsspørsmålet. I relasjon til § 4-10 (2) andre punktum uttaler førstvoterende at:

«Det som gjelder for rettsvern mot godtroerverv i et kollisjonstilfelle, er etter min oppfatning ikke avgjørende for spørsmålet om pant i krav som ikke oppfyller vilkåret om individualisering etter § 4-4, kan få rettsvern ved at kunden får melding om faktoringpantavtalen.».¹¹⁰

Det er klart nok slik at § 4-10 (2) andre punktum ikke alene kan anses «avgjørende» som begrunnelse for at melding er tilstrekkelig som rettsvernsakt for avtale om faktoringpant. Men det faktum at bestemmelsen kun gir panthaver vern mot kreditorbeslag, vil jo fortsatt kunne tale for at tinglysing etter pantel. § 4-10 (2) kan suppleres med en annen rettsvernsakt dersom panthaver skal kunne oppnå rettsvern også mot godtroende erververe. Ses dette videre i sammenheng med at pantel. § 4-5 (1) nettopp gir slikt vern og etter sin ordlyd ikke fremstår begrenset til panteretter etter pantel. § 4-4, kan det som nevnt tale i retning av at pantel. § 4-10 (2) kan suppleres med pantel. § 4-5 (1). På denne bakgrunn er det etter mitt syn noe betenkelig at flertallet synes å avfeie hele denne argumentasjonsrekken utelukkende med den begrunnelse at pantel. § 4-10 (2) andre punktum i seg selv ikke kan anses avgjørende.

Videre uttaler flertallet at heller ikke pantel. § 5-7 (5) kunne endre det utgangspunktet som de la til grunn innledningsvis.¹¹¹ Deres begrunnelse var at det er en «ikke uvesentlig forskjell» mellom faktoringpant ervervet ved avtale og utlegg, fordi melding som rettsvernsakt ved utleggspant etter pantel. § 5-7 (5) «følger [...] av uttrykkelig lovbestemmelse, mens loven ikke inneholder noen tilsvarende regel for den antakelig langt mer praktiske situasjon som avtalt faktoringpant representerer».¹¹² Metodisk sett kan det etter mitt syn reises lignende innvendinger som i avsnittet over også mot denne begrunnelsen. Som vist tilsier ordlyden i pantel. § 5-7 (5) at utlegg i enkle krav kan oppnå rettsvern ved melding som et alternativ til tinglysing etter pantel. § 5-7 (6), i motsetning til lovens rettsvernsregler for avtalebasert faktoringpant som verken er formulert eller bygget opp på tilsvarende måte. Likevel kan det, som vist, vanskelig sies at ordlyden i de sistnevnte reglene utelukker at rettsvern alternativt kan oppnås ved melding. Dermed vil pantel. § 5-7 (5) og (6) fortsatt kunne utgjøre en

¹¹⁰ HR-2020-837-A avsnitt 62.

¹¹¹ HR-2020-837-A avsnitt 63.

¹¹² HR-2020-837-A avsnitt 64.

systembetragtning om at faktoringpant som sådan kan oppnå rettsvern ved både tinglysning og melding. Som *Marthinussen* skriver er det «lite gunstig om det er vilkårlige forskjeller mellom nært beslektede regler»,¹¹³ og som Høyesterett selv erkjenner er avtalt faktoringpant en «langt mer praktisk[...] situasjon» enn slik panterett stiftet ved utlegg.¹¹⁴ På denne bakgrunn kan det hevdes at flertallet i hvert fall kunne gått lenger i å begrunne hvorfor det nettopp bør være en slik forskjell mellom disse reglene, utover å vise til at ordlyden altså er forskjellig og at man av den grunn «bør [...] være varsom med» en slutning fra det ene til det andre.¹¹⁵

I det hele illustrerer de foregående innvendingene noe av kompleksiteten ved denne typen system- og konsekvensargumentasjon, og at hva som fremmer disse hensynene best i en gitt tolkningssituasjon, til en viss grad kan avhenge av hva den enkelte rettsanvenderen selv oppfatter som systematisk og konsekvent.¹¹⁶ På denne bakgrunn kan det være grunn til å stille seg noe kritisk til i hvilken grad hensynet til forutberegnelighet, som altså har blitt anført som den bærende begrunnelsen for å legge vesentlig vekt på tolkningsalternativer som har grunnlag i system og konsekvens, egentlig blir styrket gjennom slik argumentasjon.

4.4 Tidligere høyesterettspraksis

4.4.1 Rt. 1989 s. 1209 A *Karmøy Montering*

Den første avgjørelsen Høyesterett drøftet i relasjon til rettsvernsspørsmålet i Bergen Bunkersdommen, var Høyesteretts dom i Rt. 1989 s. 1209 A (*Karmøy Montering*).¹¹⁷ Bakgrunnen for saken var at firmaet *Karmøy Montering* hadde inngått en *faktoringavtale* med finansieringsselskapet *Fabin A/S*.¹¹⁸ Faktoringavtalen innebar at *Fabin* påtok seg å finansiere *Karmøy Monterings* fakturaer.¹¹⁹ *Karmøy Montering* forpliktet seg på sin side til å overføre sine kundefordringer til *Fabin*. Faktoringavtalen ble imidlertid ikke tinglyst. Den 29. november og 7. desember 1984 utstedte *Karmøy Montering* to fakturaer til *Teknisk Isolering*, som i tråd

¹¹³ *Marthinussen* (2019) s. 105.

¹¹⁴ HR-2020-837-A avsnitt 64.

¹¹⁵ HR-2020-837-A avsnitt 64. Se i samme retning *Skoghøy* (2021b) s. 309–310.

¹¹⁶ Slik også *Salvesen* (2021a) s. 245.

¹¹⁷ HR-2020-837-A avsnitt 65–76 (flertallet) og avsnitt 120–125 (mindretallet).

¹¹⁸ En faktoringavtale omtales ofte som *faktoring i egentlig forstand*, og er noe annet enn en *faktoringpantavtale*. Faktoring i egentlig forstand innebærer at en næringsdrivende («klienten») etter avtale med et finansieringsselskap («faktor») systematisk *overdrar* sine kundefordringer til faktor for administrasjon og inndrivelse mot at faktor utbetaler en større del, som oftest 80 %, av fordringenes pålydende som forskudd til klienten (diskontering), se HR-2020-837-A avsnitt 50–51. Se nærmere *Skoghøy* (2021a) s. 89–92.

¹¹⁹ Rt. 1989 s. 1209 A på s. 1209–1210.

med faktoringavtalen var påstemplet en erklæring om at fordringene var overdratt til Fabin og at betaling med befriende virkning bare kunne skje til dette selskapet.¹²⁰ Kort tid etter utstedelsen av fakturaene gikk Karmøy Montering konkurs, og det oppstod tvist mellom Karmøy Montering sitt konkursbo og Fabin om hvem som var rette kreditor for fakturabeløpene. Det rettslige spørsmålet for Høyesterett var om det var nødvendig å tinglyse faktoringavtalen etter pantel. § 4-10 (2) for at Fabin skulle ha rettsvern overfor Karmøy Montering sitt konkursbo, eller om slikt vern i stedet kunne etableres gjennom melding etter pantel. § 4-5 (1).¹²¹ Høyesterett kom enstemmig til at «faktor oppnår rettsvern i forhold til medkontrahentens kreditorer ved at debitor, her Teknisk Isolering, underrettes om overdragelsen uten hensyn til om faktoringavtalen er tinglyst».¹²²

Flertallet i Bergen Bunkers-dommen mente at Karmøy Montering-dommen talte i favør av deres lovtolkning.¹²³ De la vekt på at Høyesterett på enkelte punkter hadde vist til «panteloven § 4-4, jfr. § 4-5» i sammenheng, og at dette samlet talte i favør av at «individualiseringskravet i § 4-4 første ledd andre punktum må være oppfylt for at pant i fremtidige krav skal kunne oppnå rettsvern ved melding».¹²⁴

Som gjennomgangen av Karmøy Montering-dommen indikerer, gjaldt den imidlertid ikke et tilsvarende spørsmål som i Bergen Bunkers-dommen. Spørsmålet i førstnevnte var i stedet om *eksisterende* og derav tilstrekkelig *individualiserte* enkle pengekrav under en faktoringavtale kan oppnå rettsvern ved melding etter § 4-5 (1). Dette var flertallet i Bergen Bunkers-dommen også inne på.

I Karmøy Montering-dommen hadde Høyesterett nemlig uttalt at man «ikke [kunne] se at bestemmelsen innenfor sitt anvendelsesområde opphever eller tilsidesetter det mer begrensede vern som ellers kan oppnås etter panteloven § 4-4, jfr. § 4-5 og gjeldsbrevloven § 29».¹²⁵ Videre ble det også uttalt at man ikke hadde funnet noe i forarbeidene som skulle tilsi at «panteloven § 4-4, jfr. § 4-5 ikke skal kunne benyttes til pantsettelse av pantsetterens fordringer uten begrensning».¹²⁶ Samlet sett inneholdt altså dommen også uttalelser som kan tolkes i retning

¹²⁰ HR-2020-837-A avsnitt 65–66.

¹²¹ Rt. 1989 s. 1209 A på s. 1213.

¹²² Rt. 1989 s. 1209 A på s. 1214.

¹²³ HR-2020-837-A avsnitt 76 og 79.

¹²⁴ HR-2020-837-A avsnitt 68–69. Se også avsnitt 70–71 og 76.

¹²⁵ Rt. 1989 s. 1209 A på s. 1213.

¹²⁶ Rt. 1989 s. 1209 A på s. 1213–1214.

av at faktor eller faktoringpanthaver kan oppnå rettsvern for fremtidige og ikke-individualiserte enkle pengekrav gjennom både tinglysing og melding.¹²⁷

Flertallet i Bergen Bunkers-dommen mente imidlertid at disse uttalelsene ikke kunne forstås slik, fordi meldingene som etablerte rettsvernet etter § 4-5 ikke var noen «forhåndsmelding om fremtidige krav, men meldinger om overføring av konkrete fordringer» og at dette rettsvernet da naturlig nok «står seg [...] selv om pantsettelsen skjer innenfor rammene av en tidligere inngått faktoringavtale som ikke har rettsvern som sådan».¹²⁸ Det ble med andre ord vist til at Karmøy Montering-dommen gjaldt en annen situasjon enn i Bergen Bunkers-dommen.

4.4.2 Rt. 1993 s. 1295 U Fokus Finans

Den andre avgjørelsen som ble drøftet i Bergen Bunkers-dommen var en kjennelse fra Høyesteretts kjæremålsutvalg (nå Høyesteretts ankeutvalg) i Rt. 1993 s. 1295 U (Fokus Finans).¹²⁹ Kjennelsen gjaldt et likere tilfelle som i Bergen Bunkers-dommen. Det var tale om *fremtidige og ikke-individualiserte* enkle pengekrav under en faktoringavtale som ikke var tinglyst.¹³⁰ I motsetning til Bergen Bunkers-dommen var det imidlertid heller ikke gitt melding om avtalen til skyldnerne for de enkelte krav. Sistnevnte medfører at den sentrale uttalelsen i kjennelsen, om at «overdragelse av fordringer som ennå ikke er oppstått, men som overdrager fremtidig måtte erverve i sin virksomhet, bare kan få rettsvern ved tinglysing», ikke var nødvendig for resultatet i saken, altså et *obiter dictum*.¹³¹ Selv om det er klart at også slike uttalelser undertiden tillegges rettskildemessig vekt, vil de i utgangspunktet ha mindre vekt enn uttalelser som har vært nødvendige for resultatet, såkalt *ratio decidendi*.¹³²

Likevel mente flertallet i Bergen Bunkers-dommen at deres forståelse av panteloven og Karmøy Montering-dommen kunne «bekreftes» med denne uttalelsen.¹³³ De erkjente riktignok at uttalelsen var et *obiter dictum* og at avgjørelsen var blitt kritisert som «ufullstendig eller uriktig» i den juridiske litteraturen.¹³⁴ Videre så de seg «uten videre enig i» et synspunkt *Mads Henry Andenæs* hadde fremhevet, om at Fokus Finans-kjennelsen måtte «forstås med forbehold for

¹²⁷ Slik også HR-2020-837-A avsnitt 123–125 (mindretallet), Salvesen (2021a) s. 239 og Skoghøy (2021b) s. 308.

¹²⁸ HR-2020-837-A avsnitt 74–75.

¹²⁹ HR-2020-837-A avsnitt 77–78 (flertallet) og avsnitt 126 (mindretallet).

¹³⁰ Rt. 1993 s. 1295 U på s. 1295–1297. For en nærmere omtale av dommen, se Salvesen (2021a) s. 239–240.

¹³¹ Slik også Skoghøy (2016) s. 499, Skoghøy (2021b) s. 308 og Salvesen (2021a) s. 240.

¹³² Det synes å være bred enighet om dette i norsk metodelitteratur, se Fleischer (1998) s. 189–190, Eckhoff/Helgesen (2001) s. 172–174, Nygaard (2004) s. 115, Andenæs (2009b) s. 91 og Skoghøy (2018) s. 149.

¹³³ HR-2020-837-A avsnitt 77, jf. avsnitt 76.

¹³⁴ HR-2020-837-A avsnitt 78.

fordringer noen kommer til å få mot navngitt skyldner i særskilt nevnt rettsforhold». ¹³⁵ Flertallet mente imidlertid at siden det «ikke [var] situasjonen i [Fokus Finans-kjennelsen]» så ville «kjernen i det som ble uttalt [...] stå seg i tilsvarende situasjoner», altså slik som i Bergen Bunkers-dommen. ¹³⁶

Avslutningsvis konkluderte flertallet i Bergen Bunkers-dommen med at «[r]ettspraksis gir etter dette alt i alt støtte for det synet som boet har gjort gjeldende i saken her». ¹³⁷

4.4.3 Slutning og sammenligning

Spørsmålet er så hvilke metodiske retningslinjer som lar seg utlede av flertallets metodiske tilnærming på dette punktet. Den foregående gjennomgangen etterlater et inntrykk av at Høyesterett er lite tilbøyelige til å vektlegge uttalelser fra tidligere høyesterettspraksis som taler i favør av å gjøre unntak, så lenge disse ikke er særlig tydelige og direkte gjelder samme spørsmål. På den andre siden virker det som at det skal mindre til for å vektlegge uttalelser som kan underbygge det som er lagt til grunn som lovens utgangspunkt, selv om de aktuelle avgjørelsene nødvendigvis ikke har særlig stor vekt.

Dette kan til en viss grad tilsi at Høyesterett i Bergen Bunkers-dommen også på dette punkt krever mer for å gjøre unntak enn det Høyesterett har gjort i de avgjørelsene som ble gjennomgått i kapittel 3. Den eneste av disse avgjørelsene der det forelå annen høyesterettspraksis som kunne gi bidrag til spørsmålet om å gjøre unntak, var som vist HR-2021-1773-A (Bank Norwegian). Her mente imidlertid Høyesterett at den praksis som forelå om spørsmålet, og da særlig HR-2017-33-A (Forusstranda), ikke tok stilling til unntak ved selvstendig rettsvernhevd «på generelt grunnlag» og derfor «ikke [kunne] tillegges noen større vekt ved fastleggelsen av rettstilstanden». ¹³⁸ At Høyesterett ikke tok stilling til den aktuelle unntaksregelen på generelt grunnlag, kan som vist også anføres i relasjon til både Karmøy Montering-dommen og Fokus Finans-kjennelsen. Likevel la Høyesterett i Bergen Bunkers-dommen altså vekt på de uttalelsene som talte mot unntak.

Samtidig er det grunn til å understreke den nyansen at Høyesterett i Forusstranda-dommen uttrykkelig presiserte at saken ikke ga «foranledning til å ta stilling til selvstendig

¹³⁵ HR-2020-837-A avsnitt 78. Forbeholdet ble hentet fra Andenæs (2009a) s. 259 i fotnote 43.

¹³⁶ HR-2020-837-A avsnitt 78.

¹³⁷ HR-2020-837-A avsnitt 79.

¹³⁸ HR-2021-1773-A avsnitt 60.

rettsvernshverd på generelt grunnlag».¹³⁹ Det gjorde Høyesterett verken i Karmøy Monteringdommen eller Fokus Finans-kjennelsen, og som kanskje kan forklare noe av forskjellen i Høyesteretts tilnærming på dette punktet.

4.5 Juridisk litteratur

4.5.1 Flertallets tilnærming

I Bergen Bunkers-dommen var det i all hovedsak juridisk litteratur forfattet av *Sjur Brækhus* og *Jens Edvin A. Skoghøy* (tidligere *Andreassen*) som ble drøftet i relasjon til sakens rettsvernsspørsmål.¹⁴⁰ Flertallet startet med å tolke enkelte sitater hentet fra *Brækhus* sin behandling av faktoring og faktoringpant, og innledet med å uttale at «[e]nkelte uttalelser i hans drøftelse av rettsvernsspørsmålet synes, når de leses isolert, å gi støtte for at forhåndsmelding til skyldneren gir rettsvern ved pantsettelse av ikke-individualiserte krav under en faktoringavtale».¹⁴¹ I samme avsnitt fremhevet flertallet følgende sitat fra *Brækhus* som et eksempel på en slik uttalelse:

«Før pantel. 1980 [...] ble det ofte gitt en generell forhåndsmelding til kundene om at alle de fordringer klienten hadde eller ville få på vedkommende kunde, var overført til factor (jfr. Rt-1963-893 og nu pantel. § 4-4 (1) 2. punkt.). Denne praksis følges fortsatt.»¹⁴²

Flertallet mente imidlertid at henvisningen til pantel. § 4-4 (1) viste at *Brækhus* kun siktet til tilfeller der kravene er individualisert.¹⁴³

At det er dette *Brækhus* gir uttrykk for fremstår imidlertid mindre klart dersom sitatet ses i sammenheng med det han skriver videre. Etter å ha fastlagt at man etter 1980 med pantel. § 4-10 «fikk en annen utvei til sikring av rettsvernet, nemlig tinglysing av factoringavtalen på klientens navn i Løsøreregisteret», skriver *Brækhus* følgende:

¹³⁹ HR-2021-1773-A avsnitt 57 med videre henvisning til HR-2017-33-A avsnitt 57.

¹⁴⁰ HR-2020-837-A avsnitt 80–95 (flertallet) og avsnitt 116–118 og 131–139 (mindretallet).

¹⁴¹ HR-2020-837-A avsnitt 81.

¹⁴² HR-2020-837-A avsnitt 81. Sitatet er fra *Brækhus/Berg* (2005) s. 169.

¹⁴³ HR-2020-837-A avsnitt 82.

«Beskyttelse i de to sistnevnte relasjoner [dvs. mot godtroende erverver og pantsetters kvitteringslegitimasjon] får factor bare ved notifikasjon av kundene iht. pantel. § 4-5 eller gbl. § 29. Slik notifikasjon må også gi factor rettsvern i forhold til den enkelte klients kreditorer for såvidt gjelder vedkommende klients kundefordringer. Eftersom factor i alle tilfeller bør blokkere klientens overførings- og kvitteringslegitimasjon ved notifikasjon, er det ikke så meget factor vinner ved å tinglyse factoringavtalen.»¹⁴⁴

Det *Brækhus* her samlet sett synes å gi uttrykk for, er at man etter 1980 med innføringen av pantel. § 4-10 (2) fikk muligheten til å oppnå rettsvern for factoringavtaler også gjennom tinglysing. Men siden slik tinglysing kun gir vern mot kreditorbeslag og ikke godtroerverv, kan rettsvern fortsatt oppnås ved melding etter pantel. § 4-5 slik situasjonen var også før 1980.¹⁴⁵ I utgangspunktet erkjente også flertallet dette. Likevel mente de at utsagnet fremstod generelt, ikke drøftet forholdet til individualiseringskravet i pantel. § 4-4, ikke var nærmere begrunnet og fremstod som uklart.¹⁴⁶ Dessuten mente de at det ikke passet «uten videre inn i hva som ellers» kom til uttrykk i drøftelsen.¹⁴⁷

Det tredje sitatet flertallet trakk frem, og som etter deres syn «bekrefte[t]» at *Brækhus* sin forståelse var knyttet til individualiserte krav, var hans utsagn om at «[p]anterett i enkle pengekrav som pantsetteren kommer til å få mot navngitt skyldner i særskilt nevnt rettsforhold, kan få rettsvern ved notifikasjon etter pantel. § 4-5».¹⁴⁸

Avslutningsvis ble det vist til en uttalelse av *Brækhus* om at dersom det foreligger «en generell forhåndsnotifisering av vedkommende kunde, er det denne notifikasjon som bestemmer omfanget av de overføringer som kunden må respektere».¹⁴⁹ Denne uttalelsen mente flertallet var «mest nærliggende å forstå [...] som en anvisning på at notifikasjonen må tolkes for å fastslå omfanget av overdragelsen eller pantsettelsen».¹⁵⁰ Flertallet viste også til at uttalelsen ikke sa noe om «de vilkår som må være oppfylt for at meldingen skal få rettsvern».¹⁵¹

¹⁴⁴ *Brækhus/Berg* (2005) s. 169–170.

¹⁴⁵ Slik også forutsetningsvis *Salvesen* (2021a) s. 237.

¹⁴⁶ HR-2020-837-A avsnitt 84–85.

¹⁴⁷ HR-2020-837-A avsnitt 85.

¹⁴⁸ HR-2020-837-A avsnitt 83. Sitatet er fra *Brækhus/Berg* (2005) s. 184.

¹⁴⁹ HR-2020-837-A avsnitt 86. Sitatet er fra *Brækhus/Berg* (2005) s. 170.

¹⁵⁰ HR-2020-837-A avsnitt 86.

¹⁵¹ HR-2020-837-A avsnitt 86.

I likhet med *Brækhus* hadde også *Skoghøy* uttalt at «factoringpanthaveren for sitt pant i de krav som omfattes av avtalen» vil få «rettsvern i forhold til godtroende omsetningsserververe ved notifikasjon av debitor cessus for de enkelte krav».¹⁵² Etter å ha gjennomgått Rt. 1989 s. 1209 A (Karmøy Montering) skriver han videre at:

«Etter dette må *konklusjonen* bli at factoringpanthaveren i stedet for ved tinglysing i Løsøreregisteret kan få rettsvern for de krav som omfattes av avtalen, ved at debitor cessus etter de enkelte krav får melding om pantsettelsen.»¹⁵³

Flertallet i Bergen Bunkers-dommen fremhevet imidlertid formuleringen «de enkelte krav» og mente at denne «vanskelig [kunne] favne noe mer enn de krav som kan individualiseres på meldingstidspunktet».¹⁵⁴ Videre mente de at *Skoghøy* sine uttalelser om at «det ikke er noe vilkår at kravene må være oppstått før meldingen gis» og at «[d]et er ingenting i veien for at meldingen gis i form av en forhåndsmelding», ikke endret dette.¹⁵⁵ Etter deres syn var dette «fullt ut i samsvar med adgangen til forhåndspantsettelse av individualiserte krav etter § 4-4».¹⁵⁶

Andre deler av *Skoghøy* sin fremstilling erkjente flertallet riktignok at kunne trekke i motsatt retning.¹⁵⁷ Likevel mente de også her at disse utsagnene ikke var nærmere begrunnet, ikke passet uten videre inn i hva som ellers kommer til uttrykk i drøftelsen og at:

«Dersom meningen skal være at de krav til individualisering som ellers gjelder ved forhåndsmelding, kan suspenderes når pantsettelsen springer ut av en faktoringavtale, burde dette ha vært uttalt uttrykkelig og dessuten ha blitt nærmere begrunnet.»¹⁵⁸

Selv om flertallet, som vist i gjennomgangen, på enkelte steder fant støtte for sitt syn hos både *Brækhus* og *Skoghøy*, var det ikke slik at de samlet sett mente at den juridiske litteraturen talte i favør av deres konklusjon. I stedet mente de at uttalelsene som talte *for* unntak var «sporadiske og ikke nærmere begrunnet» og dermed ikke utgjorde en «'etablert rettsoppfatning' [...] som [...] skulle kunne begrunne en annen forståelse».¹⁵⁹ Med henvisning til at man var på «et felt

¹⁵² Andreassen (1990) s. 319.

¹⁵³ Andreassen (1990) s. 320.

¹⁵⁴ HR-2020-837-A avsnitt 88.

¹⁵⁵ HR-2020-837-A avsnitt 88. Sitatet er fra Andreassen (1990) s. 326.

¹⁵⁶ HR-2020-837-A avsnitt 89.

¹⁵⁷ Se HR-2020-837-A avsnitt 90. Sitatet er fra Andreassen (1990) s. 326.

¹⁵⁸ HR-2020-837-A avsnitt 91.

¹⁵⁹ HR-2020-837-A avsnitt 95.

som er positivt lovregulert» fantes det da ikke grunnlag for å fravike den forståelse de hadde av loven.¹⁶⁰

4.5.2 Juridisk litteratur kan ha betydelig vekt

Når det gjelder spørsmålet om hvilke metodiske retningslinjer som følger av den foregående gjennomgangen for adgangen til å gjøre unntak, er det først og fremst flertallets uttalelser knyttet til deres samlede syn på litteraturen som er det sentrale. Høyesterett synes å forutsette at juridisk litteratur etter omstendighetene kan gi tungtveiende bidrag ved spørsmål om å oppstille unntak fra lovfestede rettsvernsregler, såfremt det kan konstateres en «etablert rettsoppfatning» på det aktuelle området.

Dette skiller seg riktignok ikke nevneverdig fra det Høyesterett har gitt uttrykk for i de avgjørelsene som ble gjennomgått i kapittel 3. Som grunnlag for unntak i Rt. 1995 s. 1181 A (Norblast) viste Høyesterett til at det «[i] den panterrettslige litteratur synes [...] å være utviklet en ganske fast rettsoppfatning om at det må gjøres visse unntak fra kravet om tinglysing på samtlige bruksnummer», og i HR-2021-1773-A (Bank Norwegian) uttalte Høyesterett at selvstendig rettsvernshevd «[i] stor utstrekning» var anerkjent i juridisk litteratur.¹⁶¹

I et metodisk perspektiv er det likevel i seg selv nokså interessant at det på bakgrunn av disse avgjørelsene kan spores en utvikling i retning av at Høyesterett tillegger juridisk litteratur så mye vekt som de gjør ved tolkning av lovfestede rettsvernsregler. Riktignok er det i norsk rettskildelære ikke ukjent at juridisk litteratur i nokså stor utstrekning gis tilslutning av Høyesterett og med det faktisk yter innflytelse på rettsutviklingen, da også innenfor rettsområder som er inngående lovregulert.¹⁶² Det spesielle med de lovfestede rettsvernsreglene mer konkret i denne sammenheng, er imidlertid at Høyesterett, som kjent, selv har gitt så klart uttrykk for at disse skal tolkes strengt etter sin ordlyd. I utgangspunktet skulle det tilsi at juridisk litteratur som sekundærkilde er av underordnet betydning ved spørsmål om å oppstille unntak fra disse reglene, men slik er det altså tilsynelatende ikke. Samtidig er det først og fremst det Høyesterett omtaler som «etablerte rettsoppfatninger» i den juridiske litteraturen som

¹⁶⁰ HR-2020-837-A avsnitt 95.

¹⁶¹ Rt. 1995 s. 1181 A på s. 1186 og HR-2021-1773-A avsnitt 60. Se også avsnitt 40–42 der flertallet gjennomgår den aktuelle litteraturen.

¹⁶² Se Eckhoff/Helgesen (2001) s. 270–275 og Skoghøy (2018) s. 216.

anerkjennes at kan ha betydelig vekt i denne sammenheng, som kan hevdes at ivaretar hensynet til forutberegnelighet i større grad enn mer enkeltstående oppfatninger.

I lys av sistnevnte er det imidlertid bemerkelsesverdig at Høyesterett i Bergen Bunkersdommen vier litteraturanalsen så stor plass som de gjør, og akkurat på dette punktet skiller dommen seg noe fra Høyesteretts tilnærming i de øvrige avgjørelsene. I Bank Norwegian-kjennelsen siterer Høyesterett relevant tingsrettslitteratur, men uten at det foretas noen inngående analyse av denne for å fastsette hva som hadde kommet til uttrykk som den rådende oppfatning der.¹⁶³ I Bergen Bunkersdommen derimot, foretar Høyesterett en nokså inngående tolkning av enkeltord og formuleringer for å fastslå hva de mente *Brækhus* og *Skoghøy* hadde gitt uttrykk for i sine bøker, slik gjennomgangen viser. Mindretallets syn på den aktuelle litteraturen i Bergen Bunkersdommen kan illustrere noe av problemet med en slik metodisk tilnærming. På sin side tolket de uttalelsene til både *Brækhus* og *Skoghøy* slik at disse nettopp ga uttrykk for at forhåndsmelding var *tilstrekkelig* for å oppnå rettsvern mot kreditorbeslag.¹⁶⁴ På denne bakgrunn kan det hevdes at oppfatninger i juridisk litteratur først og fremst bør vektlegges ved spørsmål om å gjøre unntak fra lovfestede rettsvernsregler, der disse er så langvarige, entydige og samstemte samlet sett, at det ikke er nødvendig med en slik inngående tolkning for å fastsette hva som i så fall har vært den etablerte rettsoppfatningen på området.

4.6 Reelle hensyn

4.6.1 Flertallets tilnærming

Avslutningsvis i Bergen Bunkersdommen la flertallet til grunn at «ulike reelle hensyn» ikke kunne endre deres syn på rettsvernsspørsmålet.¹⁶⁵ For det første fremhevet de bankens anførsel om at det ville være «særlig byrdefullt, upraktisk og usikkert å måtte notifisere pantsetter etter hvert som fordringer oppstår», men uttalte til dette at «[n]år rettsvern kan etableres ved tinglysing, er det vanskelig å se at reelle hensyn kan begrunne at [banken] bør oppnå rettsvern ved andre fremgangsmåter enn det loven legger opp til».¹⁶⁶

¹⁶³ Se HR-2021-1773-A avsnitt 40–41.

¹⁶⁴ Se HR-2020-837-A avsnitt 116–118 og 131–139.

¹⁶⁵ HR-2020-837-A avsnitt 96.

¹⁶⁶ HR-2020-837-A avsnitt 97.

For det andre mente flertallet at «[r]ettsvern gjennom forhåndsmelding til kundene» uansett ga en «rettsteknisk og prosessøkonomisk dårlig ordning».¹⁶⁷ Det ble vist til at saken i seg selv var «illustrerende for tvistepotensialet ved en slik løsning», ved at bankens faktoringpant opprinnelig ble gjort gjeldende for «fordringer som ble hevdet meldt til i alt 163 kunder; et tall som senere [ble] redusert til 147 på grunn av fravær av – eller manglende bevis for – slik melding».

4.6.2 Tilbake til utgangspunktet?

I likhet med de avgjørelsene som ble gjennomgått i kapittel 3, fremhever flertallet altså rettstekniske og prosessøkonomiske hensyn ved vurderingen av om unntak skal oppstilles. Som nevnt viste Høyesterett i både Rt. 1997 s. 1050 A (Momentum) og Rt. 1998 s. 268 A (Dorian Grey) til disse hensynene i deres begrunnelse for hvorfor det ikke ble gjort konkrete unntak der. Videre ble disse hensynene også vurdert ved spørsmålet om å oppstille generelle unntak i Rt. 1995 s. 1181 A (Norblast) og HR-2021-1773-A (Bank Norwegian). At rettstekniske og prosessøkonomiske hensyn er av sentral betydning ved vurderingen av om det skal oppstilles unntak, er det etter dette altså liten tvil om.

Mer interessant er det å sammenholde flertallets generelle uttalelse om at det var vanskelig å se at «reelle hensyn» kunne begrunne at banken burde oppnå rettsvern ved andre fremgangsmåter, med Høyesteretts vurdering av i hvilken grad de aktuelle unntaksreglene i Norblast-dommen og Bank Norwegian-kjennelsen gikk på bekostning av hensynet til notoritet og publisitet.

Som vist i kapittel 3, kreves det ut ifra disse avgjørelsene at den aktuelle unntaksregelen det er tale om å oppstille ikke går på bekostning av hensynene bak rettsvernsreglene. I Norblast-dommen uttalte Høyesterett at hensynet til notoritet og publisitet fremstod «vel varetatt ved den tinglysingen som har funnet sted», og i Bank Norwegian-kjennelsen konstaterte Høyesterett at «[v]ilkåret om rådighet og bruk i hevdstid vil i praksis utelukke at en regel om selvstendig rettsvernshevd vil legge til rette for kreditorsvik».¹⁶⁸

I Bergen Bunkers-dommen derimot, nøyer flertallet seg med å bemerke at rettsvern mot kreditorbeslag kunne vært oppnådd gjennom tinglysing, og at det dermed var «vanskelig å se at reelle hensyn kan begrunne at [banken] bør oppnå rettsvern ved andre fremgangsmåter enn

¹⁶⁷ HR-2020-837-A avsnitt 98.

¹⁶⁸ Rt. 1995 s. 1181 A på s. 1187 og HR-2021-1773-A avsnitt 65.

den loven legger opp til».¹⁶⁹ I motsetning til både Norblast-dommen og Bank Norwegian-kjennelsen går flertallet tilsynelatende altså ikke nærmere inn på en vurdering av i hvilken grad en rettsvernsregel om forhåndsmelding er egnet til å ivareta notoritets- og publisitetshensynet. Isolert sett kan dette tilsi at Høyesterett her krever mer for å gjøre unntak.

Det kan imidlertid trekkes frem minst to forhold som gjør at en slik slutning er mindre nærliggende. For det første kan den nevnte uttalelsen også forstås slik at det flertallet egentlig gir uttrykk for, nettopp *er* at en unntaksregel om forhåndsmelding ikke er tilstrekkelig egnet til å ivareta hensynet til notoritet og publisitet, sett i forhold til tinglysing. Tolker man uttalelsen slik, fremstår flertallets tilnærming å være nokså lik som i både Norblast-dommen og Bank Norwegian-kjennelsen: Den aktuelle unntaksregelen må ikke gå på bekostning av hensynene bak rettsvernsreglene, og hvis den gjør det, taler det mot å oppstille regelen.

For det andre må flertallets uttalelser om reelle hensyn i Bergen Bunkers-dommen ses i sammenheng med deres syn på det øvrige rettskildematerialet i saken. Som vist tolket flertallet panteloven slik at lovens klare system er at rettsvernsbestemmelsen i pantel. § 4-5 (1) er begrenset til å regulere rettsvernet for panteretter i enkle pengekrav etablert etter § 4-4, og de uttalte i denne sammenheng at det var «intet som taler for» en annen forståelse enn det. Videre fant flertallet støtte for sitt syn i tidligere høyesterettspraksis, og de fant ikke grunnlag for en etablert rettsoppfatning i juridisk litteratur som kunne endre dette. At det materielt sett kan reises innvendinger mot flertallets syn på disse kildene er én ting, men når flertallet altså mener at loven taler i retning av én bestemt rettsvernsregel og de ikke finner holdepunkter i øvrige rettskilder for å gjøre unntak fra denne, er man jo metodisk sett tilbake i det utgangspunktet som ble lagt til grunn allerede i punkt 3.2 og som følger av både Rt. 1997 s. 1050 A (Momentum), Rt. 1998 s. 268 A (Dorian Grey), HR-2017-33-A (Forusstranda) og HR-2021-1773-A (Bank Norwegian): Unntak fra utgangspunktet om at lovfestede rettsvernsregler skal tolkes strengt etter sin ordlyd, kan ikke innfortolkes alene på grunnlag av en konkret vurdering av om hensynene bak rettsvernsreglene er ivaretatt i den enkelte saken.

At flertallet i Bergen Bunkers-dommen da ikke fant grunn til å vurdere hensynene bak rettsvernsreglene nærmere, fremstår på denne bakgrunn naturlig og kan altså sies å være i tråd med det Høyesterett ellers har ansett utilstrekkelig for å oppstille unntak. Samtidig kan det etter mitt syn også gi noe mer til fastleggelsen av hva Høyesterett krever av rettskildemessige

¹⁶⁹ HR-2020-837-A avsnitt 97.

holdepunkter for å gjøre unntak. Flertallets tilnærming gir uttrykk for at heller ikke generelle unntaksregler kan oppstilles alene på grunnlag av en vurdering av om de er egnet til å ivareta hensynene bak rettsvernsreglene.

4.7 Samlet slutning

Spørsmålet er så hvilke metodiske retningslinjer som *samlet sett* følger av HR-2020-837-A (Bergen Bunkers) når det gjelder adgangen til å gjøre unntak fra utgangspunktet om at lovfestede rettsvernsregler skal tolkes strengt etter sin ordlyd, og om Høyesterett i denne dommen *helhetlig sett* krever mer for å gjøre unntak enn det Høyesterett har gjort i de andre avgjørelsene.

For det første viser drøftelsen i punkt 4.3 at det ikke i seg selv er tilstrekkelig for å gjøre unntak fra det nevnte utgangspunktet, at det foreligger holdepunkter i loven som taler i favør av det. I slike tilfeller er det tilsynelatende først og fremst tolkningsalternativer som har grunnlag i system- og konsekvensbetraktninger som Høyesterett tillegger avgjørende vekt.

Videre er det også særlig på dette punktet jeg mener Høyesterett i Bergen Bunkers-dommen krever mer for å gjøre unntak enn i de andre avgjørelsene. Dommen skiller seg som nevnt fra de øvrige ved at det faktisk forelå holdepunkter i loven. Sammenholdes det med hva Høyesterett anså tilstrekkelig for unntak i Rt. 1995 s. 1181 A (Norblast) og HR-2021-1773-A (Bank Norwegian), kunne det i utgangspunktet vært nærliggende å slutte at slike holdepunkter i seg selv var tilstrekkelig for å gjøre unntak, eller i hvert fall ble vektlagt tungt i den retning. Men slik er det altså tilsynelatende ikke. Når det gjelder de innvendinger som kan fremsettes mot det, viser jeg til drøftelsen i underpunkt 4.3.2.

Legger man så til grunn at det er slik, fremstår det imidlertid mindre nærliggende å slutte at Høyesterett i Bergen Bunkers-dommen *helhetlig sett* krever mer for å gjøre unntak hva gjelder holdepunkter i øvrige rettskilder. Som nevnt i punkt 4.4 etterlater flertallets tilnærming riktignok et inntrykk av at det skal mindre til for å vektlegge uttalelser i tidligere høyesterettspraksis som taler mot å gjøre unntak, selv om de aktuelle avgjørelsene nødvendigvis ikke har særlig stor vekt. Dette skiller seg til en viss grad fra Høyesteretts tilnærming til HR-2017-33-A (Forusstranda) i Bank Norwegian-kjennelsen, men som vist hadde Høyesterett i førstnevnte uttrykkelig presisert at de ikke tok stilling til unntaksregelen for selvstendig rettsvernshevd på generelt grunnlag.

Videre viser drøftelsen i punkt 4.5 at Høyesterett i Bergen Bunkers-dommen anerkjenner at juridisk litteratur kan ha betydelig vekt i favør av å gjøre unntak. Flertallet krever imidlertid at det kan konstateres en etablert rettsoppfatning om unntak på det aktuelle området, slik Høyesterett også gjør i både Norblast-dommen og Bank Norwegian-kjennelsen.

Avslutningsvis viser drøftelsen i punkt 4.6 at Høyesterett i Bergen Bunkers-dommen, i likhet med de øvrige avgjørelsene, krever at den generelle unntaksregelen det er tale om å oppstille ikke går på bekostning av hensynene bak rettsvernsreglene og hensynet til retts teknisk enkle regler og prosessøkonomi. Samtidig gir flertallet gjennom sin tilnærming også uttrykk for at en slik vurdering ikke alene er tilstrekkelig for å oppstille generelle unntaksregler.

Kilderegister

Lover

Lov 17. mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov [Grunnloven – Grl.].

Lov 31. mai 1918 nr. 4 om avslutning av avtaler, om fullmakt og om ugyldige viljeserklæringer [avtaleloven – avtl.].

Lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing [tinglysingsloven – tingl.].

Lov 17. februar 1939 om gjeldsbrev [gjeldsbrevlova – gbl.].

Lov 16. juni 1961 nr. 15 om rettshøve mellom grannar (grannelova – gl.).

Lov 18. juni 1965 nr. 6 om sameige [sameigelova – saml.].

Lov 29. november 1968 um særlege råderettar over framand eigedom [servituttlova – servl.].

Lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning (skadeserstatningsloven – skl.).

Lov 2. juni 1978 nr. 37 om godtroerverv av løssøre [godtroervervloven – ekstl.].

Lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant (panteloven – pantel.).

Lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven – deknl.).

Lov 14. juni 1985 nr. 62 om Verdipapirsentral (opphevet) [Verdipapirsentralloven – vpsl.].

Lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse (tvangsfullbyrdelsesloven – tvangsloven).

Lov 11. juni 1993 nr. 101 om luftfart (luftfartsloven – luftl.).

Lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten (sjøloven – sjøl.).

Lov 6. juni 2003 nr. 39 om burettslag (burettslagslova – brl.).

Lovforarbeider

NOU 1972: 20 Gjeldsforhandling og konkurs.

Innst. O. nr. 19 (1979–1980) Innstilling fra justiskomiteén om pantelov og om endringer i lov av 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysning og i en del andre lover.

Rettspraksis

Rt. 1884 s. 41 (Lillesand).

Rt. 1935 s. 981 (Bygland).

Rt. 1989 s. 1209 A (Karmøy Montering).

Rt. 1993 s. 1295 U (Fokus Finans).

Rt. 1995 s. 1181 A (Norblast).

Rt. 1997 s. 645 A (Vest-Kran).

Rt. 1997 s. 1050 A (Momentum).

Rt. 1998 s. 268 A (Dorian Grey).

Rt. 1999 s. 2073 U.

Rt. 2015 s. 979 U.

HR-2017-33-A (Forusstranda).

HR-2017-1297-A.

HR-2020-837-A (Bergen Bunkers).

HR-2021-1773-A (Bank Norwegian).

HR-2021-2248-A (Aurstad Maskinutleige).

Internasjonale konvensjoner

Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Roma, 4. november 1950. (Den europeiske menneskerettskonvensjon).

Litteratur

- Andreassen (1990) Andreassen, Jens Edvin, *Factoringpant: Om samlet pantsettelse av enkle pengekrav som næringsdrivende har og/eller får i sin næringsvirksomhet*, Universitetsforlaget 1990.
- Andenæs (2009a) Andenæs, Mads Henry, *Konkurs*, 3. utg., M.H. Andenæs 2009.
- Andenæs (2009b) Andenæs, Mads Henry, *Rettskildelære*, 2. utg., M.H. Andenæs 2009.
- Brækhus/Berg (2005) Brækhus, Sjur, *Omsetning og kreditt 2: Pant og annen realsikkerhet*, 3. utg. ved Borgar Høgetveit Berg, Universitetsforlaget 2005.
- Berg (2021) Berg, Borgar Høgetveit, *Beslagsretten: Beslagsretten til kreditorane i konkurranse med rettane til tredjemann*, Universitetsforlaget 2021.
- Eckhoff/Helgesen (2001) Eckhoff, Torstein, *Rettskildelære*, 5. utg. ved Jan E. Helgesen (red.), Universitetsforlaget 2001.
- Fleischer (1998) Fleischer, Carl August, *Rettskilder og juridisk metode*, Ad Notam Gyldendal 1998.
- Falkanger og Falkanger (2016) Falkanger, Thor og Aage Thor Falkanger, *Tingsrett*, 8. utg., Universitetsforlaget 2016.
- Lilleholt (1996) Lilleholt, Kåre, «Legitimasjon, publisitet og notoritet» *Jussens Venner* 02/1996, s. 69–97.
- Lilleholt (2018) Lilleholt, Kåre, *Allmenn formuerett: Fleire rettar til same formuesgode*, 2. utg., Universitetsforlaget 2018.

- Marthinussen (2011) Marthinussen, Hans Fredrik, «Rettsvern mot kreditorbeslag ved overdragelse og pantsettelse av panteretter» *Jussens Venner* 02/2011, s. 87–130.
- Marthinussen (2017) Marthinussen, Hans Fredrik, «'Forusstranda': Kreditorvern ved fisjon og fusjon, rettsvernshevd og formuerettslige metodespørsmål» *Jussens Venner* 02/2017, s. 67–97.
- Marthinussen (2019) Marthinussen, Hans Fredrik, *Tredjemannsproblemene: Om formuerettslige argumentasjonsmønstre*, 2. utg., Cappelen Damm Akademisk 2019.
- Nygaard (2004) Nygaard, Nils, *Rettsgrunnlag og standpunkt*, 2. utg., Universitetsforlaget 2004.
- Røsæg (2010) Røsæg, Erik, «Fire kjetterske tanker om kreditorekstinksjon av avtaler om fast eiendom», i *Selskap, kontrakt, konkurs og rettskilder: Festskrift til Mads Henry Andenæs 70 år*, Gudmund Knudsen, Kristin Normann og Geir Woxholt (red.), Gyldendal Akademisk 2010, s. 253–265.
- Skoghøy (2016) Skoghøy, Jens Edvin A., *Panteloven med kommentarer*, 3. utg., Gyldendal Juridisk 2016.
- Skoghøy (2018) Skoghøy, Jens Edvin A., *Rett og rettsanvendelse*, Universitetsforlaget 2018.
- Skoghøy (2021a) Skoghøy, Jens Edvin A., *Panterett*, 5. utg., Universitetsforlaget 2021.
- Skoghøy (2021b) Skoghøy, Jens Edvin A., «Rettsvern for factoring og factoringpant – hva gjelder etter HR-2020-837-

A Bergen Bunkers» Jussens Venner 04/2021, s. 299–314.

Salvesen (2021a)

Salvesen, Sverre Magnus Bergslid, *Kreditorvern*, Cappelen Damm Akademisk 2021.

Salvesen (2021b)

Salvesen, Sverre Magnus Bergslid, «Hensynet til koherens i den dynamiske tingsretten» *Tidsskrift for Rettsvitenskap* 04/2021, s. 410–433.

Tørum (2002)

Tørum, Amund Bjøranger, «Konsekvens i formueretten» *Jussens Venner* 04-05/2002, s. 314–339.